

Mokinių
muzikos
mokymosi
pasiekimų
vertinimas

Mokinių
muzikos
mokymosi
pasiekimų
vertinimas

Klaipėda, 2016

Sudarytojos:

Rūta Girdzijauskienė, Žydrė Jautakytė

Leidinio rengimą inicijavo Lietuvos muzikos mokytojų asociacija

Leidinio publikavimą rėmė Lietuvos švietimo ir mokslo ministerija pagal Švietimo bendruomenių asociacijų projektų finansavimo 2015 metais konkursą

Anotacija

Leidinyje aptariami mokinių muzikos mokymosi pasiekimų vertinimo aktualumas ir problemiškas, pateikiami mokymosi pasiekimų vertinimo kaitos būtinybę pagrindžiantys straipsniai, pristatomi Lietuvos muzikos mokytojų išbandyti inovaciniai ir veiksmingi mokymosi pasiekimų įsivertinimo bei diagnozavimo, kriterinio vertinimo metodų pavyzdžiai.

© Rūta Girdzijauskienė, 2016

© Žydrė Jautakytė, 2016

© Klaipėdos universiteto leidykla, 2016

ISBN 978-9955-18-882-7

TURINYS

PRATARMĖ	4
<i>I skyrius. TEORINIAI ŠIUOLAIKINIO VERTINIMO ASPEKTAI</i>	5
VERTINIMAS MUZIKOS MOKYTOJO AKIMIS. <i>Arvydas Girdzijauskas</i>	5
NEATIDĖKIME VERTINIMO Į PASKUTINĘ VIETĄ. <i>Emilija Sakadolskienė</i>	8
MOKINIŲ VERTINIMO TRADICIJŲ IŠTAKŲ POVEIKIS ŠIUOLAIKINIO UGDYMO REALYBEI. <i>Asta Kriščiūnaitė</i>	10
ŠIUOLAIKINĖ VERTINIMO SAMPRATA: VERTINIMAS MOKYMUISI. <i>Žydrė Jautakytė</i>	12
REFLEKTYVUS MUZIKOS MOKYTOJAS. <i>Vaiva Diržinauskytė</i>	17
<i>II skyrius. MUZIKOS PAMOKOSE TAIKOMI VERTINIMO METODAI:</i>	
MOKYTOJŲ PATIRTIS	20
VERTINIMAS / ĮSIVERTINIMAS PASIBAIGUS PAMOKAI, TRIMESTRUI, SEMESTRUI	20
1. ŠVIESOFORAS	20
2. BŪK AKTYVUS IR KAUPK TAŠKUS	20
3. ĮSIVERTINIMO ŽEMĖLAPIS	21
4. ĮSIVERTINIMAS ŽODŽIU	22
5. VORATINKLIS	22
6. FAKTAS, JAUSMAS, ATRADIMAS	23
7. ĮSIVERTINK PATS	23
8. ĮSIVERTINK	24
9. ĮSKAITA	25
10. KAUPIAMOJO VERTINIMO KRITERIJAI	25
11. KAUPIAMASIS VERTINIMAS	26
VERTINIMAS / ĮSIVERTINIMAS IR ŽINIŲ TVIRTINIMAS	28
12. BINGO	28
13. PAKARTOKIME KARTU	29
14. UŽBAIK MINTĮ	30
VERTINIMAS / ĮSIVERTINIMAS ATLIKUS PRAKTINES UŽDUOTIS	30
15. ATLIKIMO VERTINIMAS NAUDOJANT KOKYBĖS SKALES	30
16. DVI ŽVAIGŽDĖS	31
17. ĮVERTINK DRAUGĄ	32
18. SKAMBANTIS AŠTUONKOJIS	33
19. SPALVOTOS KORTELĖS	33
20. MUZIKOS KRITIKAS	34
21. KLAUSYTŲ KŪRINIŲ INTERPRETACIJŲ VERTINIMAS	35
22. KŪRYBINIŲ DARBŲ VERTINIMAS	36
23. MOKINIŲ KŪRYBOS (ĮSI)VERTINIMAS	36
24. DU VIENAME	37
25. VERTINIMO LENTELĖ	38

PRATARMĖ

Šiandien Lietuvos mokykla vis dar išgyvena ugdymo paradigms kismą nuo poveikio link mokymosi. Kartu keičiasi ir mokinių pasiekimų vertinimo samprata – nuo vienkartinio, konstatuojamojo veiksmo link vertinimo kaip nuolatinio proceso. Šiuolaikinis vertinimas yra dialogiškas, grindžiamas grįžtamoju ryšiu, mokinių įsivertinimu, mokymosi rezultatų savikontrolė. Šie kaitos procesai neaplenkia ir muzikinio ugdymo proceso. Ugdymo ir mokymosi vertinimas Švietimo ir mokslo ministerijos rengiamoje Švietimo problemos analizėje „Meninio ugdymo pamoka: ką reikėtų keisti“ (2012) įvardijamas kaip vienas iš keturių tobulintinų veiklos aspektų. Muzikos mokymosi pasiekimų vertinimą, kaip vieną iš probleminių muzikinio ugdymo sričių, nuolat mini ir muzikos pedagogai.

Reaguodama į identifikuotą problemą, Lietuvos muzikos mokytojų asociacija 2015 m. Švietimo ir mokslo ministerijos kartu su Ugdymo plėtotos centru vykdomam švietimo bendruomenių asociacijų projektų finansavimo konkursui pateikė projektą „*Mokinių muzikos mokymosi pasiekimų vertinimas: tradicijos, galimybės, inovacijos*“. Šis leidinys – minėto projekto rezultatas. Jį rengiant organizuotos diskusijos su muzikos mokytojais, seminarai vertinimo tema. Į vertinimo aktualumo ir problemiško pagrindimą, inovacinių bei veiksmingų vertinimo metodų pristatymą įsitraukė muzikos mokytojus rengiančių aukštųjų mokyklų dėstytojai, muzikos vadovėlių autoriai, Lietuvos muzikos pedagogai. Taigi šis leidinys – gausios muzikos pedagogų bendruomenės rūpesčio vaisius.

Pirmoje leidinio dalyje pateikiami keli vertinimo kaitos būtinybę pagrindžiantys straipsniai. Gerosios praktikos pavyzdžiai sugulė į antrąją leidinio dalį, kurioje pristatomi Lietuvos muzikos mokytojų išbandyti mokymosi pasiekimų įsivertinimo ir diagnozavimo, kriterinio vertinimo metodų pavyzdžiai. Tikimės, kad leidinio skaitytojai – būsimi ir esami muzikos pedagogai – atras metodų, pritaikomų kasdieniame darbe, įkvėpimo keisti vertinimo tradicijas ir kurti inovacinius metodus. Kitas leidinys, skirtas mokinių muzikos mokymosi pasiekimams vertinti, bus jau brandesnis ir turiningesnis, o šis, tikėtina, paskatins mokytojus atidžiau pažvelgti į vertinimą muzikos pamokoje, keistis patiems ir keisti mokinių muzikos pasiekimų vertinimo praktiką dialogiško, teikiančio pagalbą mokiniui vertinimo link.

Leidinio sudarytojos

TEORINIAI ŠIUOLAIKINIO VERTINIMO ASPEKTAI

VERTINIMAS MUZIKOS MOKYTOJO AKIMIS

Arvydas Girdzijauskas

Klaipėdos Vydūno gimnazijos direktorius

Klaipėdos universiteto lektorius

Kasdieniam gyvenime tikriausiai retokai susimąstome apie vertinimą. Viską darome lyg ir įprastine tvarka, negalvodami, ką ir kada vertiname. Taip pat retai susimąstome, kokie yra aplinkos vertinimo padariniai mūsų elgesiui ir sprendimams.

Iš tiesų mintys apie aplinkos vertinimą (gal teisingiau būtų sakyti – vertinimo vertinimą, refleksiją) retokai aplanko mūsų sąmonę. Ir tai nėra gerai. Nes aplinką vertiname visą laiką, kiekvieną akimirką, susidurdami su aplinka, vykstant pažintiniams procesams, o nuo šių vertinimų priklauso mūsų pasirinkimai, elgesys ir, žinoma, šio elgesio rezultatai. Nuolatinis aplinkos vertinimas – vienas svarbiausių mūsų pasirinkimus lemiančių veiksmų. Todėl jis labai svarbus mums. Svarbus dėl to, kaip mes vertiname aplinką. Tačiau ne mažiau svarbus ir dėl to, kaip aplinkiniai vertina mus. Pastarieji vertinimai gali paskatinti ar nuvilti, pataisyti nuotaiką ar visiškai atimti norą bet ką daryti. Aplinkinių vertinimas – labai svarbus vidinis veiklos reguliatorius. Svarbus jis suaugusiam žmogui, o jaunuoliui, paaugliui, ieškančiam savojo „Aš“ kontūrų, tinkamos saviraiškos, veiklos, „vietos po saule“, aplinkinių vertinimas labai svarbus. Taip pat svarbus ir gebėjimas vertinti aplinką. Nes šie vertinimai nulemia ateities pasirinkimus.

Spalio mėnesį vykusiame muzikos mokytojų metodiniame forume vertinimo klausimais mokytojų buvo klausta: kodėl reikia vertinti (ugdymo procese) ir kokių dažniausiai kyla su vertinimu susijusių problemų? Gauti tokie atsakymai:

- sukuria motyvaciją, motyvuoja veiklai;
- leidžia mokiniams patirti sėkmę;
- suteikia atlygį už pastangas;
- patenkina kiekvieno vaiko poreikį būti įvertintu;
- sukuria grįžtamąjį ryšį, padeda suprastai ir įsivertinti save;
- moko vaikus vertinti savo draugus;
- padeda aiškiau nustatyti ir ugdyti mokinių gebėjimus;
- leidžia mokytojui teisingai numatyti tolesnius ugdymo proceso žingsnius;
- padeda mokytojui atpažinti ir įvertinti savo klaidas;
- palaiko tvarką ir discipliną klasėje;
- suteikia informacijos tėvams;
- padeda nustatyti mokojo dalyko vertę bendruomenės akyse.

Mokytojai taip pat aptarė ir išskyrė su vertinimu muzikos pamokoje susijusias problemas:

- ne visada pasiseka įvertinti mokinius objektyviai;
- reikia diferencijuoti vertinimą pagal skirtingus mokinių gebėjimus;
- kyla problemų diferencijuojant vertinimą, vertinant silpnesnius mokinius;
- sunku pamatuoti individualius mokinių gebėjimus;
- ne visus vaikus pavyksta įvertinti individualiai;

- didelis mokinių skaičius sunkina vertinimo individualizavimą;
- muzikos dalyko specifika apima daug įvairių veiklų, todėl vertinimui reikia daug laiko;
- reikia taikyti daug vertinimo kriterijų;
- vertinimo kriterijai dažnai neaiškūs;
- reikia žinoti daug vertinimo metodų, kurių stokojama;
- vertinimas reikalauja mokytojo kūrybiškumo;
- vertinimas reikalauja mokytojo atsakomybės;
- egzistuojantys vertinimo stereotipai provokuoja muzikos dalyką vertinti tik gerai;
- nusistovėjęs tėvų ir administracijos požiūris neskatina vertinimo objektyvumo;
- sunku vertinti muzikinę raišką: dainavimą, muzikavimą;
- skirtingos ugdymo sąlygos skirtingose institucijose sunkina rezultatų lyginimą.

Šitaip vertinimo svarbą ir problemas mato dabartiniai muzikos mokytojai. Be abejonės, mokytojų išvalgos ir išsakytos problemos atskleidžia esamą situaciją. Klausimas kyla, ar esama muzikos dalyko vertinimo situacija atitinka nūdienos poreikius, dalyko specifiką ir mūsų pačių lūkesčius? Ar prisideda prie dalyko prestižo gerinimo ir puoselėjimo šiandienos mokykloje?

Prieš atsakant į šiuos klausimus reikia prisiminti, kad per pastarąjį dešimtmetį Lietuvos mokyklose vertinimui buvo skiriamas nemažas dėmesys. 2004 m. buvo sukurta ir patvirtinta *Mokinių pažangos ir pasiekimų vertinimo samprata* (toliau – *Samprata*), nustačiusi pagrindinius vertinimo principus įgyvendinant bendrojo ugdymo programas. Vertinimui didelis dėmesys skiriamas 2008 metų (pradinio ir pagrindinio ugdymo) ir 2011 metų (vidurinio ugdymo) *Bendrosiose programose*. Vertinimų fiksavimas gana detaliai aptariamas *Nuosekliojo mokymo pagal bendrojo ugdymo programas tvarkos apraše*, patvirtintame 2012 metais. Šie dokumentai paskatino nemažai Lietuvos mokyklų tobulinti ar kurti savo vertinimo sistemas, numatančias vertinimo principus, būdus ir jų taikymo prioritetus. Taigi vertinimo procesas mokyklose patobulėjo. Ar tai palietė ir muzikos dalyką? Pamėginkime mokytojų išsakytas mintis palyginti su *Mokinių pažangos ir pasiekimų vertinimo sampratos* nuostatomis.

Sampratoje nurodomas vertinimo tikslas – padėti mokiniui mokytis ir bręsti kaip asmenybei; pateikti informaciją apie mokinio mokymosi patirtį, pasiekimus ir pažangą; nustatyti mokytojo, mokyklos darbo sėkmę, priimti pagrįstus sprendimus. Matome, kad mokytojų paminėti vertinimo motyvai iš dalies atitinka šį tikslą: mokytojai minėjo informacinius vertinimo tikslus, galimybę nustatyti mokytojo darbo sėkmę, priimti pagrįstus sprendimus. Nepaminėta liko pagalba mokiniui bręsti kaip asmenybei. Esame, matyt, pratę pasinerti į praktinius kasdienos rūpesčius, o didžiuosius tikslus – muzika ugdyti žmogų, jo asmenybę – išleidžiame iš dėmesio lauko. Na, gal tik iš dalies išleidžiame. Paminėtos pastabos, kad vertinimas padeda mokiniui suprasti bei įvertinti save ir savo draugus, be abejonės, yra susijusios su kritiškai mąstančios ir reflektyvios asmenybės brandos siekimu.

Vertinimo uždavinių minėtame dokumente pateikiama daugiau. Štai jie: padėti mokiniui pažinti save, suprasti savo stipriąsias ir silpnąsias puses, įsivertinti savo pasiekimų lygmenį, kelti mokymosi tikslus; padėti mokytojui išvelgti mokinio mokymosi galimybes, nustatyti problemas ir spragas, diferencijuoti ir individualizuoti darbą, parinkti ugdymo turinį ir metodus; suteikti tėvams (globėjams, rūpintojams) informacijos apie vaiko mokymąsi, stiprinti ryšius tarp vaiko, tėvų (globėjų, rūpintojų) ir mokyklos; nustatyti mokyklai savo darbo kokybę, planuoti ugdymo turinį ir procesą, suteikti mokinių poreikius atliepiančią pagalbą. Kaip matome, vertinimo uždavinius muzikos mokytojai įvardijo visus, vadinasi, ir darbe jų siekia. Gal truputį mažiau dėmesio buvo skirta įstaigos darbo įsivertinimui, proceso ir turinio planavimui ir reikiamos pagalbos suteikimui. Su pagalba kol kas mums sekasi sunkokai. Vaikui nesiseka, vadinasi, pats ir kaltas. Bus bent kam dvejetą parašyti. Deja, toks mąstymas neretas. O jei kitaip pamėgintumėme, gal tam lėtesniam, nedrąsiam pasisiektų? Ar tai nebūtų didesnė sėkmė nei gabiojo pergalė konkurse?

Toliau dokumente pateikiamos vertinimo nuostatos ir principai. Teigiama, kad vertinimas turi būti grindžiamas amžiaus tarpsnių ypatumais ir individualiais mokinio poreikiais. Muzikos mokytojai taip pat tvirtina, kad vertinimas padeda nustatyti individualius mokinio gebėjimus, bet lieka neaišku, kaip atsižvelgiamo

į šiuos gebėjimus vertindami. Šis neaiškumas tikriausiai gana būdingas, nes siekiant jį išsklaidyti *Sampratoje* toliau nurodoma, kad mokinys turi gerai žinoti, ko iš jo tikimasi, kas bus vertinama, kokiais kriterijais vadovaujantis. Čia veikiausiai turime ir sau pasiskirti namų darbus: juk kiekvienoje klasėje, kiekvienoje mokykloje turėsime kitokius ugdymo tikslus ir uždavinius, kitokius siekius sutarsime su mokiniais, todėl ir vertinimo kriterijus turėsime skirtingus, juos reikės nusistatyti patiems. Besivadovaudamos šiuo požiūriu, mokyklos kuria savo vertinimo sistemas, kurios remiasi mokyklos kultūra, ugdymo sąlygomis, mokinių kontingento gebėjimais. Jei šio darbo savo mokykloje dar nesame atlikę, jis mūsų laukia. Tuomet bus visai nesunku įvykdyti ir kitą *Sampratos* reikalavimą – aptarti vertinimo kriterijus su mokiniais, susitarti dėl ugdymo siekių ir vertinimo objektų.

Mokytojai nedaug dėmesio skyrė vertinimo tipams – formuojamajam, diagnostiniam ir apibendrinamajam vertinimui (nors ir buvo užsiminta, kad vertinimas padeda nustatyti individualius mokinio gebėjimus ir numatyti tolesnius žingsnius), tačiau diskusijoje ši tema nebuvo plačiau plėtojama (nors tikriausiai vertėtų pamąstyti apie diagnostinio ir formuojamojo vertinimo vietą muzikinio ugdymo procese). Šie du vertinimo tipai tarpusavyje labai susiję, ir sunku įsivaizduoti, kaip galime formuoti vertindami mokinio gebėjimus, nenustatę šių gebėjimų pirminio lygmens.

Įsidėmėtina, kad tiek diagnostinis, tiek formuojamasis vertinimas turėtų būti ne mokinio teismo, o pagalbos priemonė, vedanti į mokymosi sėkmę. Nebuvo apsistota ir prie vertinimo būdų – idiografinio, kriterinio ir norminio. Būtent idiografinis vertinimas gali būti naudingiausias, sudarant galimybes kiekvienam mokiniui patirti sėkmę, pastebėti jo pažangą (pagirtina, kad mokytojai paminėjo galimybę patirti sėkmę kaip vieną iš svarbesnių vertinimo aspektų). Kriterinis vertinimas padės nustatyti, kiek mokiniai priartėjo prie išsikeltų tikslų, matuojant pagal nusistatytus vertinimo kriterijus. Mokytojui tenka meistriškai balansuoti tarp šių dviejų vertinimo būdų, nes sureikšminus vieną nukenčia kitas. Vertindami tik individualios pažangos žingsnelius nesužinosime, kiek priartėjome prie užsibrėžtų tikslų, o lygindami gebėjimus su nustatytais kriterijais, nepamatysime pažangos. Abu būdai svarbūs ir reikalingi. Kriteriniu vertinimu grindžiamas ir muzikos brandos egzamino vertinimas, taigi tuos vertinimo kriterijus tikslinga taikyti ugdymo procese ir anksčiau, kad mokiniai prie jų priprastų ir patys galėtų įsivertinti savo pasiekimus, pamatyti silpnąsias puses. Šį procesą sunkina tai, kad numatyti vertinimo kriterijai yra gana bendri ir juos naudodamas mokytojas turi pritaikyti konkrečiam atvejui. Tai labai sunkina vertinimo objektyvumą (šią problemą mokytojai išskiria kaip svarbią ir tipišką vertinant muzikos dalyką). Su norminiu vertinimu, kur mokinių pasiekimai ranguojami lyginant vienus mokinius su kitais, mokydami muzikos tikriausiai nesusidursime dėl didelio vertinimo subjektyvumo ir kompleksiskumo (vargu ar dar yra dalykų, kur būtų vertinama tiek daug veiklos sričių). Prisiminkime, kad norminis vertinimas kaip apibendrinamasis taikomas tik valstybiniuose brandos egzaminuose.

Dalį problemų mokytojai iškėlė dėl vertinimo individualizavimo. Tai iš tiesų gana sudėtinga, nes nelenkva ir mokinių gebėjimus nustatyti, ir jų pažangą įvairiose srityse pamatuoti. Tiesa, kad ir laiko toks vertinimas užima nemažai. Vertinimo kompleksiskumas reikalauja mokytojo sisteminio požiūrio į šią veiklą, nuosekliai, tam tikra tvarka taikant įvairius vertinimo tipus, vertinant įvairias veiklas, numatyta tvarka skiriant mokiniams individualų dėmesį. Šis sisteminis požiūris taip pat negali būti vienodas visiems, jį taip pat turi susikurti pats mokytojas, atsižvelgdamas į planuojamas veiklas, mokinių gebėjimus ir siekiamus rezultatus. Į šią sistemą atitinkami turėtų įsikomponuoti ir vertinimo metodai. Tie, kurie tiks idiografiniam vertinimui, bus susiję su skatinimu ir sėkmės pastebėjimu, tačiau jie sunkiai tiks diagnostiniam ar kriteriniam vertinimui, norint apibendrinti ugdymo rezultatus, nustatyti, kiek jie atitinka numatytus kriterijus. Taigi vertinimas muzikinio ugdymo srityje – daugiamatė ir daugiabriaunė veikla, reikalaujanti iš mokytojo nuoseklaus apmąstymo, planavimo, dialogo su mokiniais ir nemažai individualios kūrybos, siekiant tinkamai taikyti įvairius vertinimo tipus ir būdus, įvertinti visas muzikinės veiklos formas, atsižvelgti į individualius mokinių gebėjimus. Gaila, kad bendrosios programos iš tiesų nedaug tepadeda mokytojams vertinimo srityje, nors jose ir yra skyrius „Vertinimas“. Jis ir negali padėti pagal savo pobūdį, nes jame tik dar kartą išvardyti mokinių pasiekimai, bet nė žodžio nesakoma apie jų vertinimo būdą. Šioje srityje yra apie ką pagalvoti, atnaujinant šiuo metu galiojančias programas.

Čia išsakytos mintys lyg ir patvirtina, kad tokie vertinimo aspektai kaip kūrybiškumas ir atsakingumas, mokytojų prie problemų priskirti ne šiaip sau. Šioje atsakingoje srityje mokytojui tikrai prireikia nemažai išmonės ir kūrybos, o nuo šios veiklos kokybės priklauso ir mokinių motyvacija, ir viso darbo sėkmė. Iškeltos problemos gerose rankose gali tapti ir privalumais. Norisi tikėti, kad prasidėjusi diskusija vertinimo temomis taps mokytojams reikšminga pagalba šioje svarbioje srityje.

NEATIDĖKIME VERTINIMO Į PASKUTINĘ VIETĄ

Emilija Sakadolskienė

Lietuvos edukologijos universiteto docentė

Siekdami, kad mokytojai planuotų pamokas ne pagal smagias veiklas arba vadovėlį, o vedini gilių ir reikšmingų tikslų, 10-ajame praėjusio šimtmečio dešimtmetyje G. Wigginsas ir J. McTighe (2005) pasiūlė procesą, kuris geriau užtikrina kritiniu mąstymu grįstą ugdymą. Šie autoriai teigia, kad mokytojai dažnai daro dvi pagrindines pedagogines „nuodėmes“:

1. Veiklomis orientuotas mokymas – programa planuojama pagal tai, kas smagu ir sėkmingai kontroliuoja mokinių elgesį (būdinga pradinės klasės ir progimnazijose). Reikia pripažinti, kad muzikos mokytojams itin lengva nueiti šiuo keliu, nesusimąščius, ar tai, ko mokome savo mokinius, yra tai, kuo jie galės visą gyvenimą naudotis ir džiaugtis.
2. Turinio „išėjimas“ ar „perėjimas“ – mokytojas jaučiasi atlikęs savo darbą, nes viską išdėsto, nekreipdamas dėmesio, ar mokiniai suprato, ar tai tik paviršinis mokymasis (būdinga vyresnėse klasėse). Dėl įvairių priežasčių (turint galvoje ir tai, kad nemažą dalį pradinių klasių mokinių moko ne muzikos specialistai) vyresnėse klasėse vis didėja skirtumai tarp mokinių muzikinių žinių, mokytojai pradeda kalbėti *apie* muziką, užuot mokę muzikos. Todėl dar vis aptinkame muzikos pamokų, kuriose diktuojamos kompozitorių biografijos, mokiniams duodamos bevertės užduotys klausantis muzikos ir pan.

Greičiausiu keliu einančiam ir giliu mąstymu nepasižyminčiam muzikos (ar bet kurio kito dalyko) mokytojui pamokos planavimo eiga gali atrodyti šitaip:

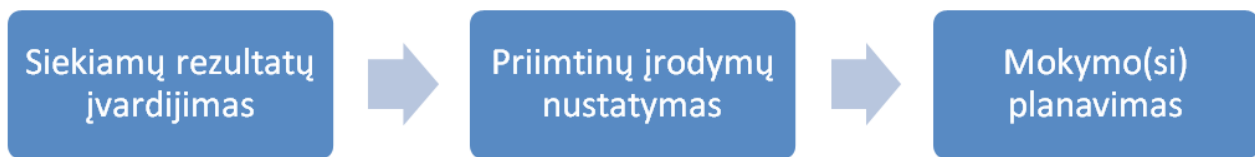
1. Suplanuoja smagią, vaikams patinkančią veiklą arba parenka vaikų mėgstamą kūrinį daug nemąstydamas, ar tai prasminga, ar tai bus naudinga ateityje. Kitu atveju parenkama tokia „rami“ veikla, kuri nesukelia „triukšmo“, „chaoso“ ir nereikalauja didelių klasių valdymo įgūdžių.
2. Kadangi to reikalauja vidaus ir išorės vertintojai, sugalvojamas tikslas ir uždaviniai, kurie bent šiek tiek atitinka bendrųjų programų reikalavimus.
3. Reikia išvesti trimestro / semestro pažymį arba tramdyti mokinius prasto pažymio baubu, tad sugalvojamas testas arba kitas didelių laiko sąnaudų nereikalaujantis būdas mokiniams vertinti.

Tikrai ne visi mokytojai yra tokie. Nors atvirai galiu prisipažinti, kad kai laiko būdavo striuka, ir aš esu nuėjusi tokiu keliu. Pakankamai prisižiūrėję tokiu būdu planuojamų pamokų, minėti G. Wigginsas ir J. McTighe (2005, 2011) sukūrė strategiją, kuri padėtų kurti prasmingesnę programą. Jų „atbulinio dizaino“ strategija (angl. *backward design*) paplito visame pasaulyje ir taikoma dirbant su įvairaus amžiaus ugdytiniais.

Pirmiausia susiduriame su problemomis, kai nepakankamai laiko skiriame siekiamiems rezultatams įvardyti. Ką turėtų mokiniai žinoti, suprasti, galėti padaryti, baigę mokyklą? Kas yra svarbu? Kokių suvokimų siekiame? Ar tai, ko mes mokome, bus vertinga už mokyklos ribų? Ar tai, ko mes mokome, yra nesensantys, amžinieji, visiems rūpimi klausimai, kurie bus svarbūs visą gyvenimą? Kokią informaciją reikia dabar išmokti, norint tęsti tolesnį mokymą(si) šioje srityje? Ar mokome egzaminui, ar gyvenimui? Laikas suvokti, kad mokinius sunku patraukti vien veiklomis ir aiškinimais, kad reikia „išeiti“ numatytą programą.

Jaunas žmogus turi sąmoningai rinktis, ar nori mokytis mūsų siūlomų užduočių. Tai įvyks tik tuomet, jei jis bus įtikintas, kad tai naudinga ir prasminga (Marzano, 2005). Per dažnai mokytojai sau tokių klausimų neužduoda ir tenkinasi kažkieno kito sukurtomis programomis ar vadovėliais.

Atkreipkite dėmesį, kad pagal atbulinio dizaino strategiją, pirma įvardijus siekiamus tikslus, *antras žingsnis nėra veiklų planavimas, o numatymas įrodymų, kurie atskleis, kad mokiniai tikrai išmoko to, ko mokėsi*. Tik tada nutariama, kokios mokymosi veiklos būtų tinkamiausios. Tokia seka yra „atbula“ tai, kuri dažnai pasitaiko praktikoje. Net ir tuo atveju, kai į pirmą vietą iškeliamė tikslus, uždavinius ir siekiamus rezultatus, dažniausiai priimtinių mokymosi rezultatų įrodymų nustatymą (t. y. vertinimą) nukeliame į paskutinę vietą – po mokymo(si) užduočių parinkimo. G. Wiggins ir J. McTighe siūlymu, tik tada, kai nutariame, koku būdu gausime įrodymų, kad mokiniai suprato, ko buvo mokoma(si), turėtume parinkti tinkamas veiklas. Nusistatę tikslus, privalome mąstyti kaip vertintojai, o tik paskui kaip mokytojai.

1 pav. Atbulinio dizaino stadijos (Wiggins, McTighe, 2005)

Atbulinis dizainas įgalina mokytoją pirmiausia matyti mokymąsi, o ne mokymą. Tai padeda mokytojui planuoti programą, kuri suteikia galimybę suprasti, o ne vien „iškalėti“.

Užduokite sau klausimus:

- Ką jūsų mokiniai turėtų žinoti, gebėti, suprasti ir naudoti? Tai turėtų apimti esminius klausimus, kurie yra nesenstantys, visiems rūpimi, svarbūs visą gyvenimą;
- Kodėl tai svarbu?
- Kaip jūs sužinote, ką mokiniai žino, sugeba ir supranta?
- Ar pakanka mokytojo stebėjimo, kad tai būtų galima nustatyti?
- Ar mes ir mūsų mokiniai ar studentai žino, pagal kokius kriterijus juos vertiname?
- Ar elgesys yra pakankamas matas muzikos pažymiui nustatyti? Ar tikrai nesate pasidavę pagundai parašyti geresnį muzikos pažymį paklusniai mergaitei nei aktyviam, nenustygstančiam berniukui?
- Ar jūsų pasirinktas vertinimo metodas gali paaiškinti, su kokiais sunkumais susidūrė mokinys, kokiais stereotipais jis / ji remiasi, kokia neteisinga ar ne taip suprasta informacija kliudo toliau mokytis? Tai didesnė problema, nei daugelis mano. Vien todėl, kad mokytojas paaiškino, dar nereiškia, kad mokinys teisingai suprato;
- Ar mes vertiname tik tai, ką lengva vertinti, apeidami tuos tikslus, kuriuos sunku vertinti? Tuomet niekada ir nesužinome, ar visi mūsų užsibrėžti tikslai buvo pasiekti;
- Nepakanka žinių ar žinojimo. Neužtenka pateikti faktus ir išsiugdyti gebėjimus. Reikia ir suprasti, kad žinotumėme faktų prasmę. Vien *žinojimu* pagrįstas ugdymas leidžia man naudoti žinias tada, kai to iš manęs kažkas pareikalauja. Kai mokymas orientuotas į *supratimą*, mokinys pats sprendžia, kada naudoti, kada nenaudoti savo žinių. Atminkime, kad vertinimas nėra vien muzikinės pažangos įrodymas. Tai informacija ir pedagogui, nurodanti, kur slypi ir žinojimo, ir supratimo problemos.

Kiekviena veiklos rūšis (muzikinė raiška, muzikos klausymasis, apibūdinimas ir vertinimas, muzikos konteksto pažinimas) turėtų turėti jai būdingus vertinimo instrumentus. Vienoms veiklos rūšims vertinimo instrumentus sukurti gana paprasta, kitoms – sunkiau. Svarbu neapsiriboti tik tomis, kurias galime patikrinti greitai ir paprastai. Tos veiklos sritys, kurios sunkiai vertinamos, pareikalaus mūsų pačių kūrybingumo ir išmonės.

Tikriausiai esate girdėję paauglių klausimą: „O kam man to reikia?“ Dažnai prisideda ir jų tėvai, teigdami: „Mano vaikas nebus muzikantas, tad man nelabai rūpi, kaip jis vertinamas toje pamokoje.“ Kartais prie jų choru jungiasi ir mokyklos vadovybė bei mūsų kolegos: „Ne, mūsų mokykloje meninio ugdymo pamokose pažymių nebūna.“ Tačiau ar mes turime šiems mokiniams, jų tėvams, mokyklos vadovams ar savo kolegoms tinkamą paaiškinimą, kodėl mokome to, ko mokome? Įsivaizduokite, kad kolega ateina į jūsų klasę, prisėda prie mokinio ir jo paklausia: „Ką veiki? Ką atlikti prašė mokytoja? Kaip tai, ką tu dabar veiki, tau padės vėliau? Ką tai turi bendra su tuo, ką anksčiau mokeisi? Kaip tu parodysi, kad išmokai?“ Ar esate parengęs savo mokinius atsakyti į tuos klausimus? Jeigu ne, planavimas pasitelkiant atbulinio dizaino strategiją gali tapti vienu iš instrumentų, kuris padės vesti mokinius nuo žinių link supratimo, nuo mokymo link mokymosi. Tik tuomet jie galės paaiškinti savo tėvams, mokyklos vadovams ir sau patiems, kodėl muzikos pamoka yra tokia prasminga jų gyvenime.

Literatūra

Marzano R. (2005). *Naujoji ugdymo tikslų taksonomija*. Vilnius: Žara.

Wiggins G., McTighe J. (2005). *Understanding by Design*. Upper Saddle River, NJ: Pearson.

Wiggins G., McTighe J. (2011). *The Understanding by Design Guide to Creating High-Quality Units*. Alexandria, VA: ASCD.

MOKINIŲ VERTINIMO TRADICIJŲ IŠTAKŲ POVEIKIS ŠIUOLAIKINIO UGDYMO REALYBEI

Asta Kriščiūnaitė

Šiaulių 1-osios muzikos mokyklos vyresnioji mokytoja

Šiaulių universiteto doktorantė

Pastaruosius dešimtmečius vykstanti Lietuvos švietimo sistemos kaita vis labiau įgalina mokyklų bendruomenes atsigręžti ne vien į ugdymo turinį, bet ir į tuos, kuriuos juo ugdome – mokinius. Mokinys mokyklos suole nebetraktuojamas kaip *vaikas*, o atvirkščiai – vis labiau primamas kaip *mažas suaugusysis*, t. y. turintis savo supratimą pagal sukauptą patyrimą (Duoblienė, 2011). Norint pozityviai įgyvendinti ugdymo siekiamybes, neišvengiamai reikia pagarbaus, vaiko interesus paisančio požiūrio į jį. Tai jokiū būdu nereiškia, kad mokytojas turi nusizeminti ir mokiniui pataikauti, prarasdamas savo orumą ar autoritetingumą. Mokytojas turi palikti mokiniui teisę savo amžių suvokti kaip pakankamą prisiimti atsakomybę, o ne kaip pereinanąjį laikotarpį iki brandžios ateities, nes vaiko pasaulis jam pačiam yra jo patyrimų pradžia ir pabaiga. Taigi vaikas yra toks pat kaip ir suaugęs visavertis pasaulio suvokėjas ir tyrėjas. Šio *vaiko sampratos* kismo epicentre išskyla kiekvieno pedagogo atsakomybė už savo *supratimą*. Todėl vis labiau pastebimas poreikis kritiškai (i)vertinti faktą, kad *tradicinio ugdymo srityje* pasireiškiantis vaiko poveikslas lyg *aukos*, pakliuvusios į suaugusiųjų sugalvotą ir vaikams taikomą terpę, kurioje pagal suaugusiųjų su(si)kurtas taisykles jis yra koreguojamas, kontroliuojamas ir valdomas, nebėra sėkmingas. Šią prielaidą patvirtina pasitaikantys pedagogų nuogaštavimai, jog šiuolaikiniams mokiniams stinga mokymosi motyvacijos, pasigendama mokinių mokymosi valios demonstravimo, o neretai besimokančiųjų pastangos ir susidomėjimas ugdymu procesu atrodo nepasiekiamas tikslas, ypač kalbant apie muzikinį ugdymą, kuris nuo seno tarsi užima tik antraeilį vaidmenį greta akademinį mokomųjų dalykų. Kas sukelia tokią mokinių reakciją į ugdymą? Kas lemia minėtas problemines sritis šiuolaikinio demokratiško, humanistiniais principais grįs-

to ugdymo srityje? Atrodo beviltiška ir paradoksalu, kad modernėjant mokyklai, kintant ugdymo programoms, koncepcijoms, vis labiau tobulėjant mokymo(si) metodikoms tampa vis sunkiau išlaikyti ugdomojo proceso patrauklumą.

Trumpai aptarta situacija yra priklausoma nuo vyraujančios vertinamosios aplinkos, kuri kaip ugdymo proceso sudedamoji tarp praktikų nėra drąsiai aptarinėjama, gvildinama tema kaip įsisenėjusi problema ir lieka šešėlyje, įsitikinus, kad mokinių vertinimas – formalus veiksmas, atliekamas pedagogo kasdien. Nusi-stovėjusios mokinių vertinimo tradicijos iki šiol dažniau yra naudojamos kaip pagalba mokytojui mokyti, o ne kaip pagalba mokiniui mokytis.

Vertinimas mokymuisi – nauja, besiformuojanti šiuolaikinio vertinimo samprata, kuri mums primena, jog mokyklų galimybės išsiplėtusios tiek, kad gali daryti daug daugiau nei tik mokyti įsiminti, įprastai su-prasti ir pritaikyti, o siekti mokinį, suvokiant jį kaip aktyvų ugdymo proceso dalyvį, su mokymosi refleksijos pagalba nuolatos informuoti, kur jis yra dabar, – tokia esminė *šiuolaikinio vertinimo prasmė* (Krathwohl, 2002). Kokias funkcijas vertinimas atlieka šiuolaikinio ugdymo realybėje? Mokinių vertinimas yra likęs kaip vienas esminių mokinių motyvavimo instrumentų sistemingai mokytis, įrankis, padedantis susidoroti su drausmingumo problemomis, nusirašinėjimu, sąmoningu vėlavimu į pamokas arba jų praleidinėjimu be patei-sinamos priežasties ir pan., dažnai priimamas kaip mokytojo darbo sėkmės rodiklis, todėl vertinimas dažnai suvokiamas kaip būtinybė mokytojui, o ne mokiniui. Ir tai pripažįsta pedagogai (Kriščiūnaitė, Strakšienė, Deveikytė, 2011), kurie turi didžiausią darbo patirtį. Pažymima, kad jaunesniems mokytojams vertinimas sukelia nepatogumų dėl žinių stokos ir pedagoginės praktikos stygiaus. Pastarieji mokinių vertinimo procedūrų ypatumus perpranta, perėmę patirtį kaip pameistriai iš savo vyresniųjų kolegų. Aptarta vertinamoji aplinka sukelia tokias pasekmes kaip mokytojų darbinis stresas, nesveika konkurencija bendraujant su kolegomis, blogas darbinis mikroklimatas ir orientavimasis į perfekciją¹. Ne paslaptis, kad minėti aspektai dažnai nori nenori užpildo pedagogo kasdienybę.

Vertinimo, kaip pedagoginio poveikio, galios ir žinių valdymo, bet ne kaip mokinio pažangos ir jo pa-siekimų įvertinimo ir tarpusavio sąveikos įgalinimo, priemonės, naudojimas kildinamas iš *panoptikumo konstrukto*², susiformavusio prieš keletą šimtmečių kalėjimuose, vėliau sėkmingai pasiekusio kareivines ir galiausiai ugdymo įstaigas. Štai iš kur turime susiformavusią, iki šių dienų egzistuojančią ištisą analitinę pe-dagogiką. Ji skrupulingai numato kiekvieną smulkmeną (mokomas dalykas suskaidomas į paprasčiausius elementus, smulkiausiai laipsniais hierarchizuojama kiekviena pažangos fazė), ugdymo praktikoje atpa-žįstamą pratybų metodą, kai ta pati užduotis kartojama nuolat, egzaminus, kurių funkcija yra daugialypė: parodyti, ar subjektas pasiekė reikalaujamą lygį, garantuoti, kad jo žinios prilygsta kitų egzaminuojamųjų žinioms, laiko suvaržymus, leidžiančius skrupulingai kontroliuoti kūno veiksmus, sukaustančius nuolatinėje priklausomybėje jėgas ir įskiepiančius *paklusnumo / naudingumo* bei *leista / uždrausta* pedagoginį santykį (Kriščiūnaitė, Strakšienė, 2012).

Štai kodėl vertinimas išlieka kaip negatyvus, neigiamą atspalvį turintis, mokinius ir mokytojus frus-truojantis elementas. Dažnai net nesąmoningai išlaikantis *galios virš* fenomeno vyravimą Lietuvos švie-timo įstaigose, nes vertinamas ne individualus mokinio *augimas* ir *mokėjimas (įvertinant)*, o nepasiektas ir neįgyvendintas ugdymo standartas (*nuvertinant*). Tai lemia mokinių menko savęs vertinimo įsivyravi-mą (Kriščiūnaitė, Strakšienė, 2015). Kaip tai atpažinti ugdymo procese? Pastebėkite ne tai, kiek prastai mokiniai atsiliepia apie save, bet tai, ar jie dažnai apie save kalba gerai. Mokiniai su mažu savo vertės mokomojo dalyko srityje jausmu pasižymi menka mokymosi motyvacija, silpnu mokymosi valios de-monstravimu ir domėjimusi ugdomuoju procesu. Nė neįtariame, kad visa tai priklauso ne nuo mokytojo asmenybės, vadovėlių margumo ar informacijos pateikimo ypatumo, t. y. nuo išorinių veiksnių, o nuo to, kokią susiformavusį požiūrį į mokinių vertinimą turime. Todėl siūloma kiekvienam pedagogui stebėti ir

¹ Perfekcija [lot. *perfectio*] – tobulybė, aukščiausiasis laipsnis.

² Benhamiškas – pagal žvėryno modelį sukurtas konstruktas, skirtas nusižengusiesiems įkalinti (Foucault, 1998).

kritiškai vertinti besiklostančią vertinamosios aplinkos situaciją, o ne tik išoriškai pasireiškiančias mokinių pažangos ir pasiekimų vertinimo sistemą (-as), formas, metodikas, *skiriant dėmesį pozityviam, vaiko pastangas, individualaus įsivertinimo momentus apimančiam mokinių pažangos ir pasiekimų vertinimo proceso organizavimui.*

Literatūra

Duoblienė L. (2011). *Ideologizuotos švietimo kaitos teritorijos*. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla.

Krathwohl D. R. (2002). A Revision of Bloom's Taxonomy: An Overview. *Theory Into Practice*, Vol. 41, No. 4, p. 212–218.

Kriščiūnaitė A., Strakšienė D., Deveikytė J. (2011). Mokinių pasiekimų vertinimo muzikos mokykloje ypatumai. *Jau-nųjų mokslininkų darbai*, Nr. 4 (33), p. 40–45.

Kriščiūnaitė A., Strakšienė D. (2012). Mokinių pažangos ir pasiekimų vertinimo raiška ugdyme: edukacinių paradigmų kontekstas. *Kūrybos erdvės*, Nr. 17, p. 8–18.

Kriščiūnaitė A., Strakšienė D. (2015). Neformaliojo muzikinio ugdymo pažangos ir pasiekimų vertinimas kaip mokinio savivertę sąlygojantis veiksnys. *Mokytojų ugdymas*, Nr. 24 (1), p. 87–100.

ŠIUOLAIKINĖ VERTINIMO SAMPRATA: VERTINIMAS MOKYMUISI

Žydrė Jautakytė

Ugdymo plėtotės centro Ugdymo turinio skyriaus metodininkė

Lietuvos edukologijos universiteto lektorė

Vertinimas yra ypač svarbi ugdymo proceso dalis. Efektyviai taikomas vertinimas gali padaryti didžiulį poveikį mokinių pasiekimams, reikšmingai pagerinti mokymąsi.

Vertinimo sampratos kaita. Vertinimo samprata Lietuvoje buvo apibrėžta 2004 m. parengtoje *Mokinių pažangos ir pasiekimų vertinimo sampratoje* (toliau – *Samprata*). Joje teigiama, kad Lietuvos švietimo bendruomenėje dar gajus vertinimo tapatinimas su pažymiu, procesai orientuoti į galutinius sprendimus apie mokinio pasiekimus. Bendraujant su muzikos mokytojais metodinėse konsultacijose ir seminaruose aiškėja, kad situacija nuo vertinimo sampratos parengimo ženkliai nepasikeitė – vertinimas vis dar tapatinamas su pažymiu. Tačiau minėtoje *Sampratoje* jau nurodoma, kad „Vertinimas – nuolatinis informacijos apie mokinio mokymosi pažangą ir pasiekimus kaupimo, interpretavimo ir apibendrinimo procesas“.

2015 m. parengtame *Pradinio, pagrindinio ir vidurinio ugdymo programų aprašo projekte* (toliau – *Aprašas*), skirtame apibrėžti ugdymo turinį, numatyti pagrindinius ugdymo(si) proceso bruožus ir ugdymo(si) aplinką, tikslinama mokinių pasiekimų ir pažangos vertinimo samprata. Dokumente vertinimas apibrėžiamas kaip ugdymosi ir mokymosi stebėjimas ir grįžtamasis ryšys, informacijos apie mokymosi procesus ir rezultatus rinkimas ir kaupimas, interpretavimas ir naudojimas mokymo ir mokymosi kokybei užtikrinti. 1 lentelėje lyginamas tradicinis ir šiuolaikinis požiūris į vertinimą.

1 lentelė. Požiūrių į vertinimą palyginimas

Tradicinis požiūris į vertinimą	Šiuolaikinis požiūris į vertinimą
Vertinimas – pažymys	Vertinimas – komentaras, aprašymas, kaupimas, pažymys
Pažymys – nuosprendžio, saldainio arba bizūno funkcija (neobjektyvus, nepagrįstas)	Įvertinimas – būdas suprasti, ko išmokau, o ko dar reikia pasimokyti
Vertinimas kaip monologas – mokytojo nuosprendis	Vertinimas kaip dialogas – dalyvauja mokytojas ir mokinys, vertinimo sprendimai paaiškinami
Laukiamas rezultatas žinomas tik mokytojui	Jau užduotyje užkoduotas rezultatas / vertinimo kriterijai. Pateikiama siektino rezultato pavyzdžių
Vertinami ne tik pasiekimai, bet ir asmuo	Vertinimas susijęs tik su atliekama užduotimi, mokinio pasiekimais
Kontrolinis darbas	Įvairios formos

Apraše nurodomi ugdymo procese taikytini šiuolaikiniai vertinimo tipai:

- formuojamasis (ugdomasis) vertinimas;
- įsivertinimas;
- diagnostinis vertinimas;
- apibendrinamasis vertinimas;
- kriterinis vertinimas.

Vertinimo tipas turėtų būti parenkamas pagal tai, koks yra vertinimo tikslas (2 lentelė).

2 lentelė. Vertinimo tikslo ir tipo derinimas

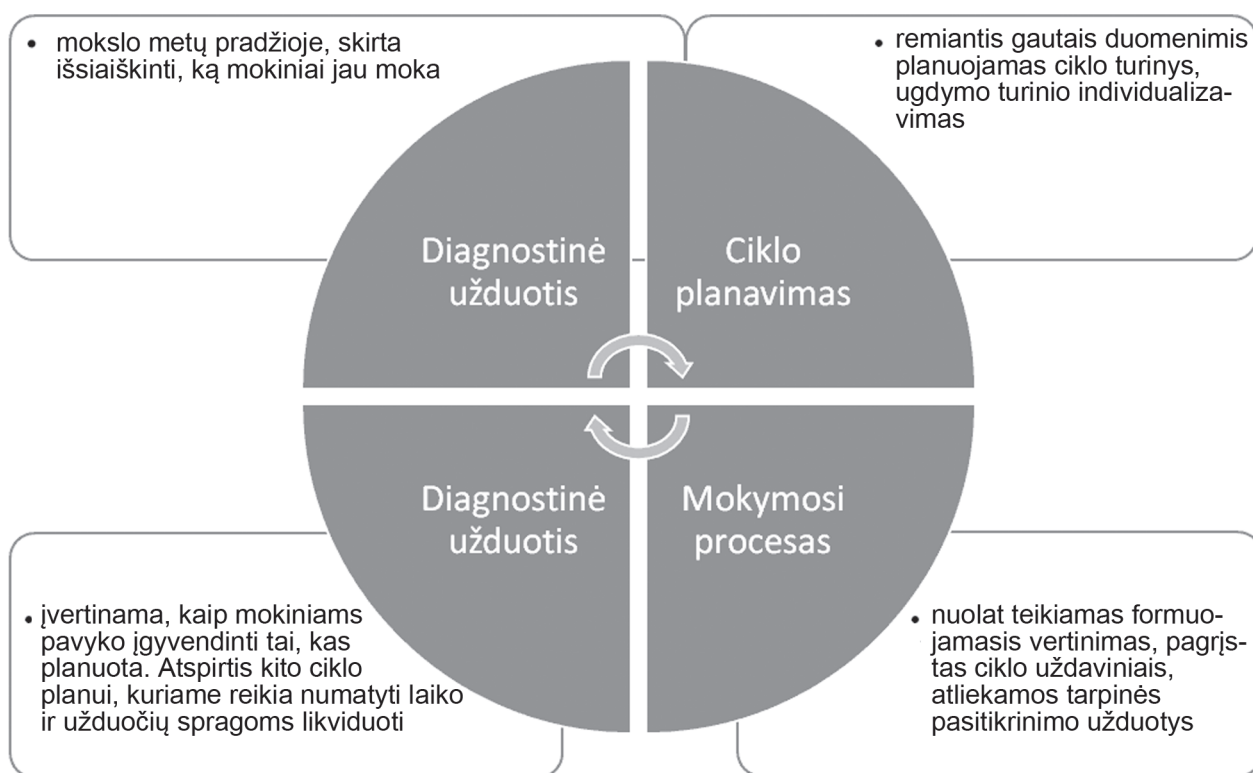
Tikslas	Tipas	Būdai	Laikas
Diagnozuoti, kaip sekasi mokytis pagal bendrąją programą ir mokytojo planą, numatyti tolesnį mokymąsi, suteikti pagalbą	Diagnostinis vertinimas Kriterinis vertinimas	Kriterijai, testai, diagnostinės užduotys...	Pradedant ar baigiant tam tikrą mokymosi etapą
Padėti mokytis (grįžtamasis ryšys, <i>feedback</i>), rinkti įrodymus, palaikyti motyvaciją	Formuojamasis vertinimas	Kriterijai, komentarai, kaupiamasis vertinimas, vienas kito vertinimas, aprašymas...	Ugdymo procese
Mokymosi sąmoningumas	Įsivertinimas	Klausimai, kriterijai, simboliai, schemas...	Ugdymo procese
Konstatuoti, ko išmokta, informuoti, nustatyti pasiekimų lygį	Apibendrinamasis vertinimas Kriterinis vertinimas	Egzaminas (standartizuota užduotis), <i>portfolio</i> ...	Baigus ugdymo programą

Kas rūpinasi vieno ar kito vertinimo tipo parengimu ir taikymu ugdymo procese? Formuojamojo, kriterinio vertinimo ir įsivertinimo metodų taikymas bei kūrimas yra kiekvieno mokytojo pareiga. Apibendrinamojo vertinimo užduotys turėtų būti sukurtos nacionaliniu lygmeniu. Tokios standartizuotos užduotys, mokinių atliktos baigiant pradinio ir pagrindinio ugdymo programas, suteiktų informacijos ne tik ugdymo programų kūrėjams, švietimo politikams, bet, svarbiausia, padėtų mokytojams objektyviai patikrinti savo darbo rezultatus, o mokiniai gautų patikimos informacijos apie savo mokymąsi. Nacionaliniu lygmeniu galėtų būti parengta ir keletas diagnostinių užduočių, kurios padėtų mokytojams ir mokiniams pasirengti apibendrina-

majam vertinimui. Turėdami tokius visapusiškus vertinimo duomenis mes, muzikos mokytojų bendruomenė, galėtume argumentuotai diskutuoti su pradinio ugdymo pedagogais, mokyklų vadovais ir tėvais. Manytina, kad tai prisidėtų ir prie muzikos dalyko prestižo didinimo visuomenės akyse.

Nacionaliniu lygmeniu parengtos apibendrinamojo vertinimo užduotys (standartizuotos) suteiktų patikimų duomenų ugdymo programų kūrėjams, švietimo politikams, ir svarbiausia, – mokiniai gautų patikimos informacijos apie savo mokymąsi, o mokytojai pasitikrintų savo darbo rezultatus, tobulintų vertinimo gebėjimus.

Vis dėlto didžiąją dalį diagnostinių užduočių pasirengia mokytojas. Šių užduočių vertinimo informacija turi tapti pagrindu toliau planuojant turinį, veiklas ir vertinimą. Reikia įsidėmėti, kad diagnostinių užduočių tikslas yra sužinoti, kaip mokiniams sekasi mokytis ir, vadovaujantis gautais duomenimis, numatyti tolesnį mokymąsi. Iš gautų duomenų paaiškės, kam ir kokią pagalbą suteikti. Taip veikia duomenimis grįsto moky-mo modelis.

1 pav. Vertinimo ir planavimo ryšys

Daugelis mokytojų norėtų prieštarauti tokiam požiūriui teiginiu, kad muzikos pamokose nepakanka laiko. Mano kontrargumentas yra toks – juk mokytojas pats suplanuoja, ko ir kaip mokysis konkreči klasė (jos visos yra skirtingo pajėgumo). Muzikos bendrojoje programoje, kuria derėtų vadovautis planuojant ir vertinant, pabrėžiama, kad ugdymo turinio apimtis priklauso nuo konkrečios klasės pajėgumo.

Ugdymo turinio apimtis priklauso nuo konkrečios klasės pajėgumo

Ne mažiau svarbu yra tai, kaip mokytojas įsivaizduoja muzikos mokymo rezultatą, galutinį tikslą. Kiekvienas turime atsakyti sau į klausimą, kas svarbiau – ar skubant „išeiti“ programą, ar išmokyti mokinius mažiau, tačiau iš tikrųjų? Taigi laikas, skirtas diagnostinių užduočių rezultatams aptarti, vertinimo diskusi-

joms organizuoti, įsivertinti, o tai sugrįš geresniais mokinių pasiekimais, geresniu išmokimu. Anot fenomenologų, patirties įžodinimas padeda mokiniams suprasti tai, kas patirta, o mokytojams – sužinoti, kokia yra mokinių patirtis. Fenomenologinėje filosofijoje kalbėjimas yra individualios žmogaus patirties raiška. Tačiau įžodinimu gausime tik dalį duomenų. Muzikos mokytojas turi būti akylas stebėtojas ir aktyvus klausytojas.

Atliekant bet kokias vertinimo procedūras, svarbiausia vadovautis nuostata, kad vertinama tai, ko buvo mokytasi. Vertinimo užduotyse neturi atsirasti to, ko prieš tai nebuvo mokytasi.

Vertinimo planavimas – suderintas vertinimas. Akivaizdu, kad vertinimo procesus reikia planuoti. Vertinimo planavimas neatsiejamas nuo ugdymo turinio ir organizavimo planavimo. Numatant mokymosi periodų temas, tikslus, turinį, kartu būtina numatyti taikytinus vertinimo tipus, būdus, laiką. Reikėtų planuoti taip, kad kiekvienoje pamokoje ar pamokų cikle būtų sukurtos galimybės mokiniams pajudėti iškeltų mokymosi tikslų link. Planuoti vertinimą reikėtų taip, kad kiekviename mokymosi cikle būtų taikomi keli vertinimo tipai, o ilgesnėje (programinėje) perspektyvoje – visi vertinimo tipai.

Vertindami muzikos pasiekimus paprastai taikome diagnostinį, kriterinį vertinimą ir įsivertinimą. Apibendrinamasis vertinimas – muzikos brandos egzaminas – taikomas tik baigus vidurinio ugdymo programą. Formuojamasis vertinimas žengia pirmuosius žingsnius, dar neįsivertinęs kaip vertinimo tipas.

Prieš pradėdami planuoti, pirmiausia keliamo klausimą, kas konkrečiame mokymosi periode yra svarbiausia, – kuri veiklos sritis, kokie gebėjimai, kokios žinios? Asmeninius mokytojo tikslus reikėtų suderinti su muzikos bendrojoje programoje apibrėžtais reikalavimais. Svarbiausiai veiklai, gebėjimui ar žinioms skiriame daugiausia dėmesio vertindami ir formalizuodami rezultatus.

Nuolatinis, kiekvienoje pamokoje taikytinas vertinimo tipas yra formuojamasis. Tai – informatyvūs komentarai. Šis vertinimo tipas padeda mokiniui suprasti, ką jis jau moka, kas jau pasisekė, o ką dar reikia patobulinti. Būtinasis formuojamojo vertinimo komentaro elementas – nurodymas, kaip pasiekti norimą rezultatą, kur rasti informacijos, kokius pratimus ar užduotis atlikti, su kuo pasikonsultuoti ir pan. Gabiems mokiniams ši informacija nėra tokia svarbi – jie patys suvokia, kada rezultatas yra geras. Jiems svarbiau suteikti informaciją, kaip pasitobulinti, be to, palaikyti jų motyvaciją pagrįstais komentarais, neleidžiant nusivertinti (gabiems mokiniams būdingas perfekcionizmas, kurį reikia riboti mokant mokinius save vertinti pagrįstai).

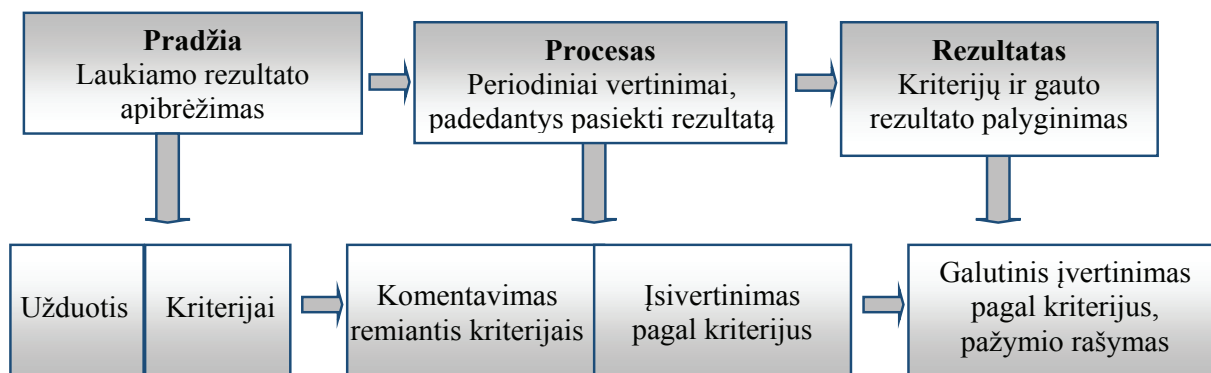
Anot Ch. Jones (2005), mokytojui yra labai svarbu aptarti vertinimo kriterijus su mokiniais. Taip padidinamos mokinių galimybės įsitraukti ir kontroliuoti savąjį mokymosi procesą. Vertinimo kriterijai turi būti aiškūs ir pateikiami prieš atliekant užduotis. Tai yra svarbu todėl, kad visi mokiniai suprastų, ką jie stengiasi pasiekti pateiktoje užduotyje ir kodėl jie tai daro. Pateikiant mokymosi uždavinius ir vertinimo kriterijus, labai svarbu vartoti mokiniams suprantamą kalbą, patikrinti supratimą. Ar mokiniai suprato kriterijus, nustatoma užduodant klausimus, prašant paaiškinti kriterijus.

Muzikos pamokose kriterinis vertinimas labiausiai tinka muzikavimo, muzikos kūrybos ir tiriamajai veiklai vertinti. Pateiksime pavyzdį, kaip suplanuoti vertinimą mokant dainos.

1. Pristatoma daina, kurios bus mokomasi.
2. Pristatomi vertinimo kriterijai (juose akcentuojama tai, kas svarbu konkrečioje klasėje, – techninis ar interpretacinis aspektai).
3. Prašoma mokinių paaiškinti, kaip jie turės atlikti dainą (paaiškinti laukiamą rezultatą, t. y. kriterijus).
4. Mokomasi dainos, nuolat pateikiant komentarus, pagrįstus kriterijus, pavyzdžiui: jau gerai išmoko me dainos melodiją. Dabar ypač atkreipkite dėmesį į ansambliavimą – atidžiai klausykitės vieni kitų. Pirmas suolas turi girdėti, kaip dainuoja draugai paskutiniame suole.
5. Kai daina jau pramokta, taikomas vieni kitų vertinimas: mokiniai suskirstomi į grupes, ir daina padainuojama vieni kitiems. Nedainuojančios grupės pagal kriterijus komentuoja dainavusios grupės rezultatą. Reikia siekti, kad mokiniai formuluotų kriterijais pagrįstus ir informatyvius komentarus. Tokiuose komentaruose turi būti įvardyta, kas pasisekė (pvz., gerai kvėpavo, intonavo, tikslus rit-

mas, išlaikytas pastovus tempas, darnus ansamblis, išraiškingumas ir pan.), kas mažiau pasisekė ir kaip pasiekti geresnių rezultatų (padainuokite kartu per pertrauką, padarykite kvėpavimo pratimų, taisyklinga laikysena yra tokia, atkreipkite į tai dėmesį, pasikartokite dainos žodžius ir pan.).

6. Kai ateina laikas dainą atsiskaityti, į vertinimą taip pat reikia įtraukti mokinius, bet jau neformuluojant komentarų, o tiesiog skiriant už kiekvieną kriterijų tinkamą taškų skaičių.
7. Gauti įvertinimai aptariami ir paaiškinama, kodėl taip įvertinta.

2 pav. Vertinimo mokymuisi vyksmas

Kai taikomas vienas kito vertinimas pagal kriterijus, mokiniai turi geresnes galimybes suprasti, kokio rezultato tikimasi. Iš visų mokinių visada atsiras toks (ar mokinių grupė), kuris geriausiai atitiks kriterijus ar net juos viršys. Taip turėsime gero, siektino darbo pavyzdį.

Vertinimas mokymuisi. Apibendrinami šio straipsnio mintis, norime pabrėžti, kad pirmiausia turime pakeisti požiūrį į vertinimą ir pripažinti, kad vertinimas yra ne pažymio parašymas (biheavioristinis požiūris, nes pažymys be duomenų atlieka tik saldainio ar bizūno funkciją). Šiuolaikiniame kontekste vertinimas yra mokinių informavimas apie jų mokymąsi, kuris įgalina mokinius siekti dar geresnių, įtvirtintų rezultatų. Kaip teigė Ch. Jones (2005), grįžtamojo ryšio individualumas, asmeniškumas gali būti parama žemesnių pasiekimų bei gebėjimų mokiniams ir iššūkis – gabiesiems.

Daugelis veiklų klasėje gali būti apibrėžiamos kaip vertinimas. Mokytojas mokiniams užduoda užduotis ir veiklas, iškelia klausimus. Mokiniai atlieka užduotis, veiklas ir atsako į klausimus. Mokytojas vertina mokinių įgytas žinias, supratimą, gebėjimus pagal tai, kaip atliktos užduotys, veiklos ir kaip atsakyta į klausimus. Šie mokinių vertinimai vyksta labai natūraliai, kiekvienoje pamokoje, kiekvienu mokymosi periodu. Šiuolaikinis vertinimas yra dialogiškas – sprendimai priimami ir paaiškinami mokiniams, vertinant dalyvauja ne tik mokytojas, bet ir mokiniai.

Pastebima tendencija, kad mokytojai susižavi metodu ir ne visada susimąsto, koku tikslu jis taikomas, kokia yra jo tikroji paskirtis. Mus jau pasiekė įvairūs šiuolaikiški vertinimo metodai – *įsivertinimo žemėlapis, šviesoforas, kaupiamasis vertinimas* ir kt. Taikykime juos korektiškai, nenuoteldami nuo tikrosios paskirties. Nepaverskime vertinimo, ypač įsivertinimo, proceso rutinišku, nes tuomet nepasieksime jokie rezultato.

Po kiekvienos pamokos paklauskime savęs, – ką mano mokiniai šiandien išmoko tokio, ko nežinojo anksčiau? Būkime atidūs tyrinėtojai ir vadovaukime gautais duomenimis. Nesižavėkime metodais dėl metodų. Geriau būkime dėmesingesni savo mokiniams, kiekvienam iš jų. Suteikime paskatinimą ar pagalbą tuomet, kai to labiausiai reikia. Kiekvienam asmeniškai bent po vieną komentarą. Nuo to priklauso muzikinio ugdymo kokybė.

Literatūra

Jones Ch. A. (2005). *Assesment for learning*. London: Learning Skills Development.

Petty G. (2008). *Irodymais grįstas mokymas*. Vilnius: Tyto alba.

Ugdymo plėtotės centras (2010). *Mokinių pasiekimų ir pažangos vertinimo tobulinimo dorinio, meninio ir kūno kultūros ugdymo procese rekomendacijos. Projekto (2008–2010) dalyvių mokytojų patirtis*. Prieiga per internetą: http://www.sac.smm.lt/images/file/e_biblioteka/Rekomendacijos.pdf.

Muzikos pasiekimų tyrimai

Law L. N. C., Zentner M. (2012). *Assessing Musical Abilities Objectively: Construction and Validation of the Profile of Music Perception Skills*. Prieiga per internetą: <http://journals.plos.org/plosone/article?id=10.1371/journal.pone.0052508>.

National Centre for Education Statistics (1997). Eight-Grade Findings from the National Assessment of Education Progress: Music, Theatre, Visual Arts, Dance. The NAEP 1997 Arts Report Card. Prieiga per internetą: <http://nces.ed.gov/nationsreportcard/pdf/main1997/1999486r.pdf>.

National Education Monitoring Project (2008). Music Assessment Results. National Education Monitoring Report 47. Prieiga per internetą: http://nemp.otago.ac.nz/PDFs/collated_PDFs/NEMP_47_Music_2008.pdf.

REFLEKTYVUS MUZIKOS MOKYTOJAS

Vaiva Diržinauskytė

Klaipėdos universiteto lektorė

Klaipėdos Vydūno gimnazijos muzikos mokytoja

Kas yra reflektyvus muzikos mokymas? Kokios refleksijos reikia mokytojui, norinčiam gerinti mokymą(si)? Ar vertinimas gali būti refleksijos pagrindas? Kaip, įvertinę mokinius, mes reflektuojame ir keičiame ugdymo gaires, metodus? Kad galėtume atsakyti į šiuos klausimus, turėtume muziką suprasti kaip aktyvų muzikinio įprasminimo procesą, kuris yra labai svarbus dėl muzikinio patyrimo, vykstančio realiu laiku. Muzikos mokytojo vaidmuo šiame procese labai svarbus: jis formuoja šį patyrimą, numatydamas aplinkoje skambančius ženklus kaip percepcinius, conceptualius ir veikiančius įrankius. Muzikos mokytojas gali kelti muzikinio įprasminimo lygį į sudėtingesnę – reflektyvą mąstymą – lygį.

Remdamasis reflektyviojo mokymo teorija, mokytojas stebi patį ugdymo procesą, reflektuoja ir vertina savo darbą, įgydamas daugiau galimybių jį tobulinti. Problema yra ta, kad stebėdamas, analizuodamas pamokas vienas ir su kolegomis, mokytojas to nefiksuoja ir dažnai pamiršta. O jei ir užfiksuoja, dažniausiai epizodiškai. Dėl tos priežasties reflektyvusis ugdymas neskatina kurti ugdymo gairių ir tinkamų metodų geresniam rezultatui pasiekti. Reflektyvusis mokymas turėtų būti sisteminis procesas, kurio metu mes kaupiame ir analizuojame savo stebėjimus bei mintis, o vėliau pasirenkame tolesnę veiklos kryptį. Svarbiausi klausimai, į kuriuos turėtų sau atsakyti mokytojas, yra šie:

- Ką aš darau?
- Kodėl aš tai darau?
- Kokį tai turi poveikį?
- Kaip į tai reaguoja mokiniai?
- Kaip galima padaryti geriau?

Lengviausias būdas pradėti refleksijos procesą – rašyti dienoraštį. Po kiekvienos pamokos jūs trumpai užsirašote, kaip vyko pamoka. Jūs taip pat galite aprašyti savo reakcijas ir jautimus apie tam tikras situacijas pamokoje. Taip padėsite sau apmąstyti įvykusią pamoką ir kartu numatyti tolesnės veiklos gaires. Dienoraš-

tis reikalauja laiko ir disciplinos, todėl jį rašyti gana sunku, tačiau šis būdas padeda įsivertinti ir keisti veiklos proceso organizavimą.

Mokytojo dienoraštį, kaip refleksijos įrankį, galima pakeisti mokytojo aplanku, kuriame kaupiama visa informacija apie kiekvieną mokinį ir klasę: užduotys, testai, aprašai. Tokį mokytojo darbo pavyzdį (1 lentelė) pateikia Vilniaus Jono Basanavičiaus progimnazijos muzikos mokytoja ekspertė Jelena Valiulienė. Šis refleksijos įrankis naudojamas kiekvienoje muzikos pamokoje. Mokytojui patogus, nes galima įvertinti ir pažymėti visos klasės pasiruošimą, įvairių muzikinių veiksenų atlikimą, mokinių gebėjimus. Šią lentelę su mokinių gebėjimų, mokytojo pastabų įrašais naudoju vieną mėnesį (7–8 pradinėjų klasių pamokos per mėnesį). Kitas mėnuo – naujas lapas. Mokinių susėdimas gali keistis, kai mokiniai dirba grupėmis, poromis ir pan. Į kiekvieną langelį įrašomas mokinio vardas. Šalia mokinio vardo įrašomas veiklos pasiekimo lygis.

1 lentelė. Mokytojo refleksijos aplanko pavyzdys

4 eilė				
3 eilė	Domas DP	Agota	Benediktas DA	Lukas DA
2 eilė	Marija RPA	Bernardas n-8	Saulė	Marija P
1 eilė	Onutė DA	Jonas	Marius KPA	Ignas N

1 refleksijos įrankio sutartinių ženklų paaiškinimas (1, 2 klasei)

D – dainavimas. Į lentelę įrašomas dainavimo pasiekimas. DPA – patenkinamas lygis (pvz., padainuoja minimalios apimties (iki tercijos intervalo) dainą). DP – pagrindinis lygis (tiksliai intonuodamas grupėje padainuoja išmoktą dainelę). DA – aukštesnysis lygis (vienas tiksliai ir išraiškingai padainuoja dainą).

R – ritmavimas. RPA – patenkinamas lygis (pvz., ritmiškai perskaito paprastus žodžius). RP – pagrindinis lygis (ritmiškai skaito sudėtingesnius žodžius, ritmines struktūras). RA – aukštesnysis lygis (tiksliai atlieka ritminius darinius perkusiniaisiais instrumentais, kuria ritmines struktūras).

K – muzikos klausymas. KPA – patenkinamas lygis (pvz., savais žodžiais apibūdina klausomos muzikos nuotaiką. Išgirsta ir apibūdina kai kuriuos kūrinio išraiškos elementus. Pasako, kad muzikos kūrinys jam patiko arba nepatiko)³. KP – pagrindinis lygis (savais žodžiais apibūdina klausomos muzikos nuotaiką, ją pavaizduoja piešiniu, judesiu, mimika). Apibūdina muzikos kūrinio išraiškos elementus, tiksliai nurodo ryškiausiai girdimą instrumentą, pavaizduoja ar nusako grojimo juo būdą. Iš kelių klausytų kūrinių išskiria labiausiai patikusį, paaiškina kodėl. Ritmiškai tiksliai reaguoja į klausomo kūrinio tempą)⁴. KA – aukštesnysis lygis (vaizdžiai apibūdina klausomos muzikos nuotaiką. Savais žodžiais, bet kuo tiksliau, nurodo muzikos savybes. Išvardija kelis girdimus instrumentus ir t. t.)⁵.

N – mokinys nepasiruošęs pamokai, *n* – mokinys nedalyvauja pamokoje (įrašoma mėnesio diena).

P – pastaba.

Taigi mokytojo sukaupta refleksijos patirtis atsako į tris pirmuosius klausimus. Ne mažiau svarbūs ir likusieji klausimai: kaip į tai reaguoja mokiniai? Ką galima padaryti geriau? Mokytoja Jelena Valiulienė siūlo mokinio aplanką, kuriame kaupiama mokinio patirtis muzikos pamokose: įsivertinimas, įvertinimas, refleksijos aprašymai. Mokinio aplankas galėtų būti vertingas ne tik pasiekimams pamokoje pamatuoti, bet ir ugdymo turiniui diferencijuoti bei individualizuoti.

Reflektuoti galima įvairiai: atsakant į klausimus, užbaigiant sakinius, braižant minčių žemėlapius. Kaip teigia muzikos mokytoja ekspertė Jelena Valiulienė, nebaigti sakiniai refleksijai – tai idealus grįžtamasis ryšys mokytojui apie nueitą kelią pamokos metu. Šis įrankis padeda ne tik geriau pažinti mokinius, bet ir numatyti tobulintinas sritis, apmąstyti savo, kaip mokytojo, veiklą.

³ http://portalas.emokykla.lt/bup/Puslapiai/pradinis_ugdymas_muzika_vertinimas_1_2.aspx.

⁴ Ten pat. http://portalas.emokykla.lt/bup/Puslapiai/pradinis_ugdymas_muzika_vertinimas_1_2.aspx.

⁵ Ten pat http://portalas.emokykla.lt/bup/Puslapiai/pradinis_ugdymas_muzika_vertinimas_1_2.aspx.

2 lentelė. Nebaigtų sakinių pavyzdys mokinių refleksijai organizuoti

Nebaigti sakiniai muzikos pamokos refleksijai	
Šiandien:	
Išmokau	
Sužinojau.....	
Galėčiau paaiškinti draugui apie	
Įgytas žinias ir įgūdžius pritaikysiu.....	
Norėčiau daugiau sužinoti.....	
Buvo įdomu.....	
Šią pamoką labai gerai sekėsi.....	

Taigi reflektvriu ugdymą galime pavadinti tuomet, kai proceso dalyviai mokosi, siedami žinomas dalykus su nežinomais, teoriją su praktika. Apmąstymas ir įvertinimas to, kas padaryta, ėjimas tolesnio mokymo ir mokymosi link šiandien mokyklose yra labai reikalingas. Jei reflektuos mokytojas, reflektuos ir mokinys – mokymasis bus efektyvesnis.

MUZIKOS PAMOKOSE TAIKOMI VERTINIMO METODAI: MOKYTOJŲ PATIRTIS

VERTINIMAS / ĮSIVERTINIMAS PASIBAIGUS PAMOKAI, TRIMESTRUI, SEMESTRUI

1. ŠVIESOFORAS

Rasa Navickienė

Šiaulių „Romuvos“ progimnazijos vyresnioji muzikos mokytoja

Metodą galima taikyti dirbant su 1–8 klasių ugdytiniais. Metodas suteikia galimybių mokiniams įsivertinti tai, ką jie išmoko, kas kėlė sunkumų, ką ir kaip mokantis būtų galima koreguoti. Reikalingos priemonės: šviesoforo spalvų kortelės su jose nupieštais ir spalvos reikšmes atitinkančiais linksmais ar liūdais veidukais. *Metodo tikslas* – pratinti mokinius įsivertinti savo mokymosi kokybę ir muzikos mokymosi pasiekimus.

Mokiniams siūloma įsivertinti savo darbą ir / ar pasiekimus žalia, geltona ar raudona spalvomis, atsižvelgiant į tai, kaip jiems sekėsi. Ugdytiniai žino, kad žalia spalva reiškia „Atlikau šauniai“, geltona – „Atlikau gerai“, raudona – „Reikia pasistengti“. Mokiniai save įsivertina po kiekvienos veiklos srities (muzikinė raška, muzikos klausymasis, apibūdinimas ir vertinimas, muzika socialinėje kultūrinėje aplinkoje). Mokiniai yra supažindinami, ką reiškia kiekvienas iš įvertinimų, t. y. žino, ką turi padaryti, kaip atlikti veiklą, kada keliama vienos ar kitos spalvos kortelė.

Pamokos pabaigoje klausama, kaip sekėsi dirbti pamokoje, kaip pavyko pasiekti pamokos uždavinius. Pakeliamos kortelės ir komentuojama: „Sekėsi puikiai“, „Reikėtų patobulinti grojimą“, „Užmiršau dainelės žodžius, reikėtų dar pasikartoti“.

2. BŪK AKTYVUS IR KAUPK TAŠKUS

Violeta Juodpusienė

Šiaulių „Juventos“ progimnazijos muzikos mokytoja metodininkė

Metodas gali būti taikomas dirbant su įvairaus amžiaus mokiniais. *Metodo tikslas* – vertinti mokinių veiklos įvairiapusiškumą, taikant ilgalaikę taškų kaupimo sistemą.

Mokiniai mėgsta būti įvertinti, tačiau kiekvieną pamoką vertinti yra sudėtinga (trūksta laiko, sunku įvertinti visus mokinius). Todėl taikomas kaupiamojo vertinimo tipas, kuris palaiko mokymosi motyvaciją, skatina būti aktyviais. Vertinimą taškais aptariame mokslo metų pradžioje. Mokiniai žino, už kokias veiklas galės gauti tašką, kiek jų reikia surinkti. Klaseje paskiriamas mokytojo asistentas – mokinys, kuris kaupiamus taškus fiksuoja. Sukaupytų taškų suma ir sritys aptariama trimestro / semestro pabaigoje.

Taškų kaupimo sritys:

- *Raštingumas (solfedžiavimas, ritmavimas)*. Pradžioje užduotį atlieka visa klasė, paskui fragmentus dainuoja / ritmuoja / solfedžiuoja pavieniai mokiniai. Mokiniai turi sekti natas, ritmą ir gebėti nuo bet kurios vietos ritmą / melodiją pratęsti. Sėkmingai atlikę užduotį, mokiniai gauna tašką.

- *Naujos informacijos suvokimas.* Mokantis naują temą, pamokos pabaigoje kiekvienas mokinys užrašo du tris svarbiausius teiginius, kuriuos įsiminė. Už kiekvieną tinkamai parinktą teiginį mokiniai gauna tašką.
- *Muzikos klausymasis, apibūdinimas ir vertinimas.* Tašką gauna mokiniai, gebantys vienu dviem sakiniais informatyviai ir vaizdingai apibūdinti klausytą kūrinį.
- *Kūrybinės užduotys* (ritminio pratimo, melodijos užbaigimas; pritarimas melodijai ar dainai mušamaisiais arba kūno perkusija; nebyli judesių improvizacija skambant muzikai). Taškas skiriamas originaliai ir gerai atlikusiems užduotis.
- *Darbas grupėse* (kūrybinės užduotys). Taškus gauna originaliausiai užduotį atlikusios grupės nariai. Taškų mokiniai gali gauti ir ne už muzikavimo veiklas. Tokiu atveju vertinamas:
 - Muzikos sąsiuviniių tvarkingumas. Vieną du kartus per pusmetį renkami muzikos sąsiuviniai. Taškus gauna mokiniai, kurių sąsiuviniai tvarkingi, užduotys atliktos iki galo.
 - Aktyvus darbas pamokoje. Taškas skiriamas, kai mokinys dėmesingas, aktyviai dalyvauja pamokoje.

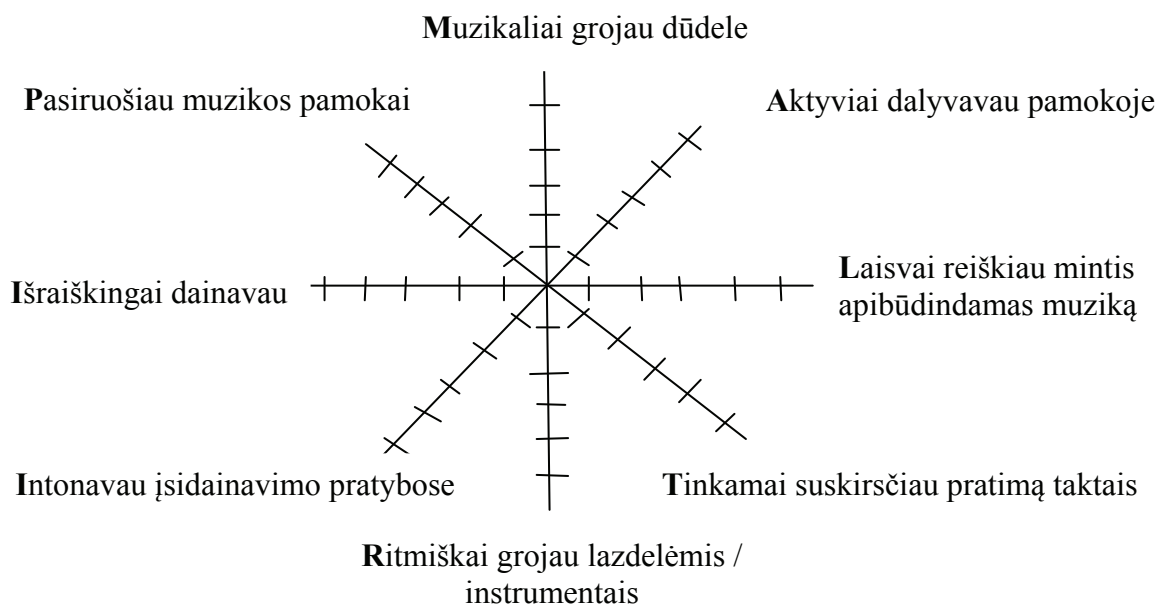
3. ĮSIVERTINIMO ŽEMĖLAPIS

Jolanta Bernotaitienė

Kauno Simono Daukanto progimnazijos muzikos mokytoja metodininkė

Metodas gali būti taikomas dirbant su įvairaus amžiaus mokiniais, atlikus solfedžiavimo, ritmavimo, instrumentinio muzikavimo, įsidainavimo, dainavimo, muzikos klausymo, natų rašymo ir natų skaitymo iš lapo užduotis. *Metodo tikslas* – ugdyti mokinių gebėjimą įsivertinti darbą pamokoje.

Pasirengiama vertinimo forma: brėžiamos susikertančios tiesės, kiekvienos pabaigoje nurodomas vertinimo aspektas, kiekviena tiesė padalinta į penkias padalas (viena padala lygi 2 balams). Pamokos pradžioje mokiniai supažindinami su įsivertinimo žemėlapiu struktūra ir pildymo procedūra. Pamokos pabaigoje mokiniai kiekvienoje tiesėje pažymi įsivertinimo balą atitinkantį tašką, juos sujungia linija (įsivertinimo žemėlapis gali būti pildomas ir kelias pamokas). Apibendrinant pamoką mokiniai pakelia įsivertinimo žemėlapius ir analizuoja nupieštus voratinklius. Įsivertinimo žemėlapiai dedami į kompetencijų aplankus.

4. ĮSIVERTINIMAS ŽODŽIU

Jelena Valiulienė

Vilniaus Jono Basanavičiaus progimnazijos muzikos mokytoja ekspertė

Metodas taikomas dirbant su pradinių klasių mokiniais. *Metodo tikslas* – skatinti mokinius įsivertinti mokymosi patirtį.

Metodas taikomas pamokos pabaigoje, įtvirtinant temą ar atlikus užduotis. Pavyzdžiui, mokiniai, susipažinę su kompozitoriaus profesija, pasidaliję informacija apie dviejų kompozitorių kūrybą, išklausę muzikos kūrinius, „pamatuoja“ dalyvavimo pamokoje aktyvumą, įvardija, ką sužinojo ir išmoko.

Mokiniai žodžiu pratęsia mokytojo paruoštas frazes. Šiandien:

- Išmokau atpažinti ... (*kaip skamba smuikas*).
- Pirmą kartą išgirdau apie ... (*kompozitorių Balį Dvarioną*).
- Man sunkiau sekėsi ... (*solfedžuoti antrąjį pratimą*).
- Man buvo įdomu ... (*kurti ritmo pritarimą dainai*).
- Man labai patiko ... (*žaisti muzikinį žaidimą*).
- Norėčiau pakartoti ... (*dainelę apie rudenį*).
- Galėčiau papasakoti apie ... (*tai, kaip gaminamas smuikas*).

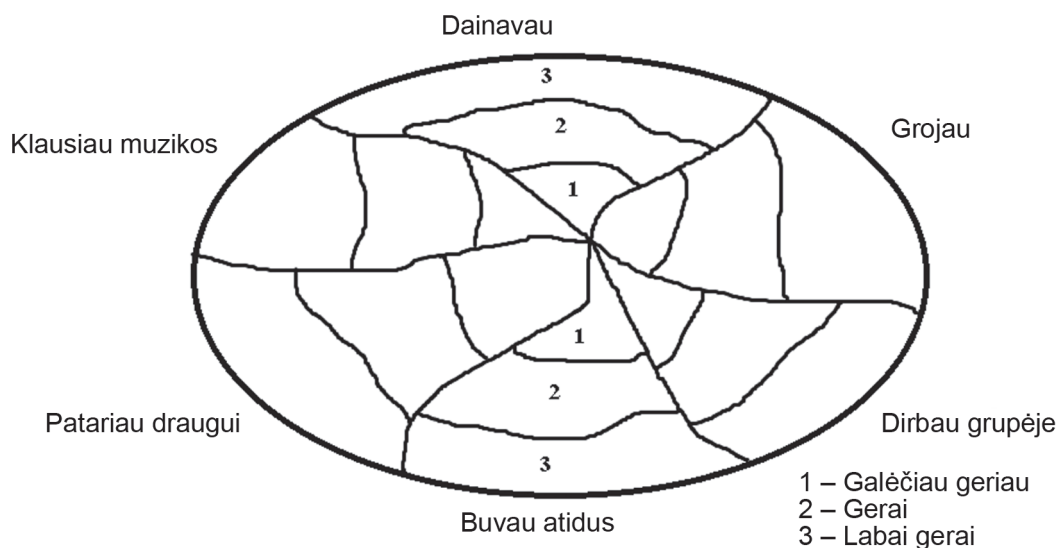
5. VORATINKLIS

Jelena Valiulienė

Vilniaus Jono Basanavičiaus progimnazijos muzikos mokytoja ekspertė

Voratinklio metodas taikomas darbui pamokoje įsivertinti arba stebėti, fiksuoti mokymosi pažangą. Aprašomą vertinimo metodą galima keisti, koreguoti, pritaikyti konkrečios pamokos tikslams. *Metodo tikslas* – skatinti mokinius įsivertinti savo mokymosi patirtį.

Voratinklio diagramą sudaro iš vieno centro nupieštos ašys, kurios atitinka pamokos veiklą. Mokinys įsivertindamas nuspalvina voratinklį (pasirinkdamas kiekvienai veiklai skirtingas spalvas).

6. FAKTAS, JAUSMAS, ATRADIMAS

Ingrida Bertulienė

Klaipėdos Vydūno gimnazijos mokytoja ekspertė

Metodas gali būti taikomas dirbant su įvairaus amžiaus mokiniais. Rekomenduojama taikyti pamokos pabaigoje. *Metodo tikslas* – gauti informacijos apie tai, ką per pamoką mokiniai sužinojo, kaip jautėsi, kas sudomino. Gauta informacija naudojama planuojant tolesnį ugdymo procesą.

Taikant šį metodą, užtrunkama 5 min. Pamokos pabaigoje lentoje / stende užrašomi / pakabinami žodžiai *FAKTAS*, *JAUSMAS*, *ATRADIMAS*. Mokiniais išdalijami trys skirtingų spalvų lipnieji lapeliai, bendru susitarimu kiekvienai spalvai priskiriamas vienas žodis. Mokinių paprašoma prisiminti pamoką ir užrašyti vieną įsimintiną faktą, vieną ryškiausią jausmą ir vieną atradimą. Užrašę savo pastabas, mokiniai lapelius prilipdo prie tos spalvos žodžio. Mokytojas gali pats perskaityti keletą mokinių pastabas, kviešti tai daryti pačius mokinius. Taip pat rekomenduojama apibendrinimą pateikti kitos pamokos pradžioje.

Vertinimo pavyzdžiai. 8 klasės mokiniai po ritmavimo ir solfedžiavimo gebėjimams lavinti skirtos pamokos: *FAKTAS*: sužinojau, kaip galima greitai sukurti ritminį pratimą; buvo nauja, kad skirtingas ritminės vertės galima atlikti skirtingais skambiaisiais judesiais. *JAUSMAS*: pajaučiau „susigrojimą“ su draugais; buvo gera, smagu darniai muzikuoti kartu su klasės draugais. *ATRADIMAS*: atradau, kad ne vienas kuriu sudėtingus ritmus; atradau, kad ir ritmo pratimas gali skambėti kaip muzikos kūrinys.

7. ĮSIVERTINK PATS

Aušra Kardašienė

Šiaulių „Romuvos“ progimnazijos muzikos mokytoja metodininkė

Metodas galėtų būti taikomas su įvairių amžiaus grupių mokiniais atliekant dainavimo, grojimo, naujos medžiagos suvokimo, tekstines užduotis. Įsivertindami mokiniai „neužsnūsta“ pamokoje, išlieka dėmesingi. *Metodo tikslai* – ugdyti įsivertinimo, taikant vertinimo kriterijus, gebėjimus.

Kiekvienos pamokos pabaigoje mokiniai pratybų sąsiuvinuose įsivertina veiklos kokybę. Parengta vertinimo forma įklijuojama į pratybų sąsiuvinį. Tai gali būti sugraduota ir vertinimui pritaikyta nata, nupieštas natų namas ir pan. Mokiniais paaiškinama, kaip ir kur turės būti įrašomi įsivertinimo taškai. Veiklos surašomos bei forma pristatoma ir lentoje, tad mokiniams aišku, kur reikės rašyti taškus: 2 taškai – puikiai atliko užduotį (tiksliai atliko ritmą, išlaikė tempą, tiksliai ir išraiškingai solfedžiavo melodiją ar pan.), 1 taškas – vidutiniškai atliko užduotį (padarė vieną dvi klaidas ritmuodamas, neišlaikė tempo, solfedžiuodamas vis sustodavo, pamiršo vieną dvi natas). Per pamoką galima surinkti iki 10 taškų. Gali būti skiriamas papildomas taškas, pavyzdžiui, už kruopščiausią ar greičiausią užduoties atlikimą. Jei mokinytis surinko 11 taškų, vieną tašką jis gali „persikelti“ į kitą pamoką.

Taip pat mokiniai turi po tris korteles: žalią, geltoną, raudoną. Žalia spalva reiškia, kad puikiai atliko užduotį (pavyzdžiui, sukūrė įdomų kūrinį, jį tiksliai ir išraiškingai atliko su draugais arba vienas), geltona – vidutiniškai atliko užduotį (pavyzdžiui, apibūdindamas muzikos nuotaiką, vartojo netinkamas sąvokas, klydo atlikdamas ritmo pratimą), raudona – silpnai (pavyzdžiui, netiksliai vartojo sąvokas, klydo solfedžiuodamas ar ritmuodamas). Mokytojui paprašius įsivertinti vienos ar kitos užduoties atlikimą, pakeliama atitinkama kortelė. Mokiniai skatinami įsivertinti kiekvieną pamoką. Dažniausiai vertinamos veiklos: dainavimas, grojimas, naujos medžiagos suvokimas, melodinis diktantas, ritmo užduoties atlikimas.

Vertinimo pavyzdžiai. Jei įsivertinama pratybų sąsiuvinuose atliekama užduotis, prašoma parašyti komentarą: „Puikiai padirbėjau“, „Gaila, suklydau“, „Pasistengsiu rašyti be klaidų“ ir pan. Mokytojas, skai-

tydamas mokinių komentarus, taip pat gali vertinti mokinius: „Padarei tik vieną klaidą, kitą kartą būk dėmesingesnis“, „Puikus darbas“, „Įsivertindamas buvai sau per griežtas“, „Pasikartok sąvokas...“, „Darniai dirbai grupėje“ ir pan.

8. ĮSIVERTINK

Aušra Niparavičienė

Klaipėdos Vytauto Didžiojo gimnazijos muzikos mokytoja ekspertė

Metodas gali būti taikomas visose amžiaus grupėse mokiniams įsivertinti savo mokymąsi trimestro, semestro, mokslo metų pabaigoje. *Metodo tikslas* – ugdyti mokinių gebėjimą įsivertinti pagal iš anksto sutartus vertinimo kriterijus.

Metodo aprašymas. Kiekvieno trimestro (semestro) paskutinė pamoka skiriama mokymosi veiklai įsivertinti. Vertinimo kriterijai išskiriami trimestro (semestro) pradžioje, o baigiantis mokymosi ciklui pagal juos įsivertinama. Kriterijai gali būti parinkti patys įvairiausi, juos siūlo tiek mokytojas, tiek ir mokiniai. Šiuo metodu vertinami ne mokinių pasiekimai, bet mokymosi kokybė, intensyvumas, įvairiapusiškumas.

Šiais mokslo metais gimnazinėse klasėse išskirti šie įsivertinimo kriterijai:

1. Punctualumas. Šį kriterijų pasiūlė patys gimnazistai, matydami, kaip dažnai vėluoja (ypač į pirmą pamoką) klasės draugai. Tuo trukdomas klasės darbas.
2. Mokymosi priemonių (užrašų sąsiuvinis, muzikos sąsiuvinis ir kt.) tvarkingumas.
3. Aktyvus dalyvavimas pamokoje. Pastebėta, kad vieni mokiniai puikiai organizuoja darbą grupėse, kiti dėmesingesni atlikdami individualias užduotis. Vieni mokiniai aktyvūs visu mokymosi laikotarpiu, kiti – tik kai kuriose pamokose. Labai svarbu, remiantis šiuo kriterijumi, įvertinti ir mažiau muzikinių gabumų turinčius, tačiau sistemingai besimokančius, siekiančius asmeninės pažangos mokinius.
4. Lojalumas muzikai. Dalyvavimas mokyklos ir / ar miesto muzikinėje, koncertinėje veikloje. Tuo atkreipiamas dėmesys į muzikos mokymąsi popamokinėje veikloje, nemokyklinėje aplinkoje. Šiam kriterijui priskiriama ir organizacinė veikla: pagalba rengiant koncerto afišą, skleidžiant informaciją apie renginį ir pan.
5. Muzikinių spektaklių ir koncertų lankymas, straipsnių spaudoje skaitymas, dalijimasis informacija. Klasėje yra stendas, kuriame mokiniai kviečiami pateikti įdomų straipsnį. Greta turi būti nurodytas straipsnio autorius, publikavimo šaltinis, koks mokinyss siūlo straipsnį perskaityti. Mokiniai noriai dalijasi rasta įdomia informacija. Lankytus koncertus jie fiksuoja muzikos užrašuose, įklijuodami bilietą, keliais sakiniais aprašydami renginį.

Trimestro (semestro) pabaigoje mokinyss įsivertina pažymiu, atsižvelgdamas į minėtus kriterijus, apibūdina savo mokymąsi. Mokytojas taip pat vertina mokinį pagal išskirtus kriterijus, argumentuotai išdėsto savo pastabas ir siūlymus. Už kiekvieną kriterijų galima gauti 0–2 balus (0 – nepavyksta, 1 – pavyksta vidutiniškai, 2 – pavyksta puikiai).

Vertinimo pavydžiai

Mokinyss: Man patinka muzika, muzikos pamoka. Visada sąžiningai pasiruošiu pamokai, niekada nevėluoju, aktyviai dalyvauju pamokoje. Dainuoju ansamblyje, per semestrą apsilankiau dviejuose koncertuose. Patinka internete ieškoti informacijos. Manau, kad įvertinčiau savo darbą puikiai. Mokytoja: Sutinku su Tavo argumentais. Pritariu paties parašytam dešimtukui.

Mokinyss: Visada ateinu į pamoką laiku, turiu užrašus, gal ne visus. Su draugais apsilankiau keliuose festivaliuose. Stengiuosi būti aktyvus, padedu savo komandai grupinėse užduotyse. Dar iki dešimtuko truputį trūksta, bet „9“ tikrai sau parašyčiau. Mokytoja: „Gaila, bet mano nuomonė kitokia. Vertėtų kritiškiau ver-

tinti savo darbą pamokoje, aktyviau dalyvauti atliekant grupines užduotis. Manau, kad įvertinimas „gerai“ tiktų geriausiai.

9. ĮSKAITA

Inga Valaitienė

Šiaulių Juliaus Janonio gimnazijos muzikos mokytoja metodininkė

Šis metodas priskirtinas kaupiamojo vertinimo tipui. Toks vertinimas gali būti taikomas dirbant su įvairaus amžiaus mokiniais, vertinant kūrybines, raiškos ir tekstines užduotis. *Metodo tikslas* – įvertinti mokinių muzikos mokymosi pasiekimus.

Mokiniai kiekvieną trimestrą (gimnazinių klasių – kiekvieną semestrą) vertinami šiose muzikinės veiklos srityse: dainavimo, muzikavimo, solfedžiavimo, muzikos suvokimo ir teorijos, muzikinės kultūros pažinimo (koncertų lankymas, jų analizė). Mokymosi ciklo pabaigoje prašoma padainuoti dvi dainas, instrumentu pagroti tris kūrinius. Muzikos suvokimo ir teorijos dalį sudaro trys užduotys: muzikos raštas, teorijos pažinimas, muzikos kūrinių analizė. Papildomi balai gali būti skiriami už savarankiškai atliktus darbus ar aktyvų dalyvavimą koncertinėje-kultūrinėje veikloje. Turintis vieną savaitinę pamoką gimnazinės klasės mokinys per pusmetį privalo surinkti tris įskaitas, turintis dvi savaitines pamokas – penkias įskaitas.

Pateikiama kaupiamojo vertinimo lentelė yra tik tokio vertinimo tipo pavyzdys. Vertinimo sudedamosios dalys ir už jas skiriami taškai gali įvairuoti priklausomai nuo temos, klasės. Išskirti kriterijai tikslinami, konkretizuojami atsižvelgiant į užduoties pobūdį.

Nr.	Veikla	Kriterijai	Taškai
1.	Dainavimas (privaloma atlikti dvi dainas)	Tikslus intonavimas, teisinga ritmika, atlikimo išraiškingumas	2
2.	Grojimas (privaloma atlikti du kūrinius)	Kūrinio teksto tikslus atlikimas, taikyti dinamikos elementai, atlikimo išraiškingumas	2
3.	Muzikos teorijos pažinimas	Muzikinio testo tinkamas atlikimas	1
4.	Muzikos rašto pažinimas	Tinkamas metro nustatymas, melodijos / ritmo suskirstymas taktais	1
5.	Muzikos kūrinių analizė	Muzikos kūrinių atpažinimas, išsamus jų apibūdinimas	1
6.	Projektinis darbas	Tinkamai paruoštas ir pristatytas projektas	2
7.	Koncertų recenzavimas	Aplankytojų dviejų muzikos koncertų aprašas	1
Bendra taškų suma			10

10. KAUPIAMOJO VERTINIMO KRITERIJAI

Laima Rutkauskienė

(Buvusi) Visagino „Verdenės“ gimnazijos muzikos mokytoja metodininkė

Šios vertinimo sistemos *tikslas* – įgalinti mokinių būti aktyviu pamokos dalyviu, skatinti mokytis ir kurti, interpretuoti iš anksto žinant, kokio rezultato siekiama. Todėl vertinant praktines veiklas remiamasi ne mokinio prigimtiniiais gabumais, bet gebėjimu įsiklausyti ir prisiderinti (gebėjimas bendradarbiauti), mokytis kontroliuoti savo balsą, lavinti ir kontroliuoti kvėpavimą, laikyseną. Klausydamas muzikos ugdytinis formuojasi savo pasaulėžiūrą, nuostatas, yra skatinamas domėtis muzikos reiškiniais ir muzikinės kultūros tendencijomis. Praktinėje veikloje dėmesys kreipiamas į aplinkos muzikinį gyvenimą. Mokinys skatinamas jame aktyviai dalyvauti.

Veiklos būdai	Vertinimo kriterijai	Taškai per pamoką, trimestrą	Pažymys / balas
Atlikimas: dainavimas, grojimas	Pamokos metu mokiniai vertinami už dainavimą kartu ir po vieną, pritarimą ritminiais instrumentais, kūrybiškumą.	Už aktyvumą ir pastangas pamokoje skiriama 0–3 taškai, per trimestrą – 33 taškai.	35 t. = 10 b. 33 t. = 9 b. 30 t. = 8 b. 28 t. = 7 b.
Muzikos klausymas, muzikos rašto praktika	Sąsiuvinuose / aplankuose mokiniai kaupia informaciją, jei reikia, užsirašo dainų tekstus, pasižymi klausytus kūrinius, atlieka užduotis.	Sąsiuviniai tikrinami ir vertinami pagal turinio išsamumą – per trimestrą / pusmetį papildomai 5 taškai.	25 t. = 6 b. 22 t. = 5 b. 20 t. = 4 b.
Muzikos kūrinių klausymas, apibūdinimas ir vertinimas: 1) teorijos užduotys 2) muzikos kūrinių analizavimas	Įgytų žinių patikrinimas ir įvertinimas vyksta atliekant testus: parengtų užduočių ir testų visuma sudaro sąlygas surinkti nurodytą taškų kiekį. Jei nesiseka surinkti norimo taškų kiekio, mokiniai atlieka papildomas užduotis ir taip „surenka“ savo pažymio dalį. Įgytos žinios taikomos muzikos kūrinių klausymo ir pažinimo užduotims atlikti.	Taškų kiekis priklauso nuo teisingų atsakymų kiekio: 10–14 taškų per mėnesį arba 30 taškų per trimestrą / pusmetį. Dermės, tembro, formos nustatymas klausant kūrinių, 6–8 kūriniai per trimestrą / pusmetį: 20 taškų per trimestrą.	50 t. = 10 b. 45 t. = 9 b. 40 t. = 8 b. 35 t. = 7 b. 30 t. = 6 b. 25 t. = 5 b.
Kultūrinė pažintinė, praktinė muzikinė veikla	Skiriami taškai už kūrybinius projektus, dalyvavimą mokyklos koncertuose, lankytus koncertus (aprašai sąsiuvinuose), parengtą sienlaikraštį ar kitą veiklą.	Per trimestrą / pusmetį – ne mažiau kaip 3 renginiai. Už kiekvieną atliktą darbą, stebėtą koncertą gaunama iki 5 taškų.	15 t. = 10 b. 10 t. = 8 b. 5 t. = 6 b.

Trimestro / pusmečio pabaigoje pažymys vedamas iš trijų gautų pažymių: už darbą pamokoje, už kontrolinius darbus, už kūrybinius, namų darbus. Mokiniui susirgus, darbo pamokoje taškai „išlyginami“: dėl ligos ar kitų priežasčių atsiskaitymo darbų neatlikusiems mokiniams gali būti skirta papildomų užduočių.

11. KAUPIAMASIS VERTINIMAS

Žydrė Jautakytė

Ugdymo plėtotės centro Ugdymo turinio skyriaus metodininkė

Lietuvos edukologijos universiteto lektorė

Metodas gali būti taikomas 1–12 klasėse. *Metodo tikslai* – užtikrinti muzikos pasiekimų vertinimo kompleksiskumą ir aiškumą, sudaryti sąlygas mokiniams kontroliuoti savo mokymosi rezultatus.

Muzikinė kompetencija yra sudėtingas, daugialypis darinys. Ją sudaro keturios subkompetencijos: muzikavimo, improvizavimo ir kūrybos, muzikos klausymosi ir vertinimo, socialinių kultūrinių muzikos procesų pažinimo. Dar yra ir horizontalioji, visose kitose subkompetencijose besireiškianti muzikinio raštingumo subkompetencija. Siekiant objektyvaus ir visuminio vertinimo rezultato, per vieną mokymosi periodą (tema, ciklas, trimestras, pusmetis) derėtų įvertinti mokinio visų sričių pasiekimus. Taip galutinis pažymys atskleis apibendrintą mokinio muzikinės kompetencijos vaizdą, bus išvengta vertinimo vienpusiškumo, nusivylimo muzikos mokymusi.

Muzikinei kompetencijai vertinti vienas iš tinkamiausių vertinimo būdų yra kaupiamasis vertinimas. Jis padeda mokiniui kontroliuoti mokymąsi (mokinys, siekdamas gero įvertinimo, stengsis atlikti visas užduotis, būti stropus), patirti sėkmę ir išvengti vertinimo vienpusiškumo (kai dominuoja vienos veiklos srities, pvz., dainavimo ar raštingumo, vertinimas, sunku patirti sėkmę). Kaupiamojo vertinimo sistema gali padėti spręsti ir kai kurias su klasės valdymu susijusias problemas – pagal poreikį į sistemą galima įvesti stropumo, aktyvumo ar pastangų rubrikas. Tik pastarosios galutiniam įvertinimui neturėtų turėti didelio svorio. Kaupiamasis vertinimas sąveikauja su kitais būdais – į jį įtrauktos užduotys turi būti įvertintos pagal kriterijus ar kitokias vertinimo instrukcijas. Mokiniais turi būti aišku, kaip jie uždirbs taškus.

Kaupiamojo vertinimo sandarą būtina suplanuoti – numatyti, kokias užduotis mokiniai turės atlikti, kiek taškų už kiekvieną skirti ir pan. Kaupiamojo balo sandara priklausys nuo mokymosi periodui keliamų tikslų, prioritetinių veiklų, klasės pajėgumo. Pateiktame kaupiamojo vertinimo lentelės pavyzdyje (1 lentelė) matyti, kad galutinį įvertinimą sudaro skirtingu laiku įvertintos užduotys iš įvairių muzikos veiklos sričių. Taip planuojant mokymosi ciklą (temą, pusmetį), svarbu numatyti, kuri veiklos sritis bus dominuojanti, t. y. galutiniame įvertinime turės didžiausią svorį (procentine išraiška). Taip pat svarbu numatyti, kiek užduočių iš kiekvienos veiklos srities įtrauksime į kaupiamąjį balą.

1 lentelė. Kaupiamojo vertinimo lentelės pavyzdys

Komponentai	Svoris (%)	1 užduotis	2 užduotis	3 užduotis	4 užduotis	5 užduotis	Iš viso taškų
		Data					
Dainavimas	20						
Grojimas	20						
Kūryba	15						
Muzikos klausymasis	20						
Raštingumas	10						
<i>Pasirinktina</i>	10						
<i>Pasirinktina</i>	5						
	100 %						

Galimas ir kitas kaupiamojo vertinimo fiksavimo variantas (2 lentelė). Čia tiesiog numatome, kiek taškų už kiekvieną užduotį mokinys gali surinkti ir kiek užduočių bus atlikta per numatytą vertinimo periodą.

2 lentelė. Dviejų mėnesių periodo kaupiamojo vertinimo lentelės pavyzdys

Veiklos sritis	Taškų skaičius	Užduočių kiekis
Dainavimas	10	1
Grojimas	10	1
Kūryba	10	1
Muzikos klausymasis	5	2
Raštingumas	10	1
Muzikos pažinimas socialinėje kultūrinėje aplinkoje	–	–
Stropumas	0,5	Kiekvieną pamoką
	50 + stropumo taškai (~10*0,5=~5)	

Baigus vertinimo periodą, taškai konvertuojami į pažymį (3 lentelė).

3 lentelė. Taškų konvertavimas į pažymį

Taškai	55–50	49–44	43–38	37–32	31–26	25–20	19–14
Pažymys	10	9	8	7	6	5	4

Visos klasės mokinių kaupiamus taškus galima fiksuoti pasirengtoje lentelėje (4 lentelė).

4 lentelė. Kaupiamojo vertinimo fiksavimo pavyzdys

Mokinys	Veikla*	Taškai		
Petras Petraitis	D			
	G			
	K			
	MK			
	R			
	S			
Birutė Birutytė	D			
	G			
	K			
	MK			
	R			
	S			

*D – dainavimas, G – grojimas, K – kūryba, MK – muzikos klausymasis, apibūdinimas ir vertinimas, R – raštingumas, S – stropumas

VERTINIMAS / ĮSIVERTINIMAS IR ŽINIŲ TVIRTINIMAS

12. BINGO

Jelena Valiulienė

Vilniaus Jono Basanavičiaus progimnazijos muzikos mokytoja ekspertė

Metodas taikomas dirbant su pradinių klasių mokiniais. Šis metodas puikiai tinka temai, taip pat ir naujoms žinioms, sąvokoms įtvirtinti. *Metodo tikslas* – patikrinti įgytas žinias ir nustatyti esamas spragas.

Mokiniams išdalijami lapai su užduotimis. Paaiškinama, kad mokinys turės atsakyti į klausimus. Jei atsakymo nežino, tuomet reikia jo „ieškoti“ vaikščiojant po klasę ir klausiant klasės draugų. Į tą patį mokinį galima kreiptis tik vieną kartą. Klausinėtojas užrašo padėjusio atsakyti vaiko vardą langelyje (pirmųjų klasių mokiniai įrašo langelyje plusą – kaip ženklą, kad ne pats rado atsakymą). Laimi pirmasis į visus klausimus atsakymus surinkęs mokinys. Atsakymai išnagrinėjami su visa klase, įsivertinamos turimos žinios. Mokiniai gali būti pateikiami klausimai: Ar tu pats atsakei į visus klausimus? Ko nežinojai? Kuris klausimas tau buvo sunkiausias? Ką sužinojai klausinėdamas?

MUZIKINIS BINGO (3 KLASĖ)

Parašyk du lietuvių liaudies instrumentų pavadinimus?	Kaip vadinamas žmogus, kuris dainuoja / groja vienas?	Kokia nata rašoma ant antros penklinės linijos?	Kokia kompozitoriaus Mikalojaus Konstantino pavardė?
Kaip vadinamas šis muzikos instrumentas? 	Ką reiškia itališkas žodis <i>forte</i> ?	Kaip vadinama ši nata? 	Kaip vadinama ši nata?
Kas kuria muziką?	Kas sukūrė Lietuvos himną?	Kokia nata rašoma tarp antros ir trečios penklinės linijų?	Paaiškink žodį <i>tempas</i> ?
Kaip vadinamas vaikų folkloro festivalis, vykstantis kiekvienų metų gegužės mėnesio pabaigoje? S _____ Ė	Kaip vadinamas muzikinis spektaklis, kuriame siejamas šokis, muzika, kostiumai, scenos dekoracijos?	Parašyk keturis medinių pučiamųjų instrumentų pavadinimus?	Kaip vadinama šių instrumentų grupė: smuikai, altai, violončelės, kontrabosai?

13. PAKARTOKIME KARTU

Valentina Budrienė

Kretingos rajono Salantų gimnazijos muzikos mokytoja metodininkė

Metodas gali būti taikomas vyresnėse klasėse apibendrinant temą ir rengiantis patikrinimo testui. *Metodo tikslas* – pakartoti įgytas žinias, nustatyti mokymosi spragas.

Mokiniai suskirstomi į grupes po 3–4 mokinius. Kiekviena grupė paruošia kuo daugiau klausimų kitai grupei iš apibendrinamos temos. Klausimams parengti skiriama 5 minutės. Klausimai negali kartotis, atsakymo negalima ieškoti vadovėlyje arba sąsiuvinyje. Į klausimą neatsakiusi grupė iškrenta. Klausimai pateikiami tol, kol lieka viena grupė – nugalėtoja.

Taip mokiniai įsivertina įgytų žinių lygį, prisimena, į kokius klausimus nebuvo atsakyta, ką reikėtų pakartoti. Kitą pamoką mokiniai atlieka paruoštą testą. Jį taip pat galima prašyti įvertinti suolo draugą.

Vertinimo pavyzdžiai

Mokinių pateikti klausimai apibendrinant temą *Renesansas*: Ką reiškia Renesansas? Kuriame amžiuje buvo Renesansas? Kokie estetiški idealai vyravo Renesanso laikotarpiu? Kokie kompozitoriai kūrė Renesanso laikotarpiu? Išvardykite tris Renesanso laikotarpiu sukurtus muzikos kūrinius? Kokie instrumentai buvo naudojami Renesanso laikotarpiu? Kokio žanro muzika suklestėjo Renesanso laikotarpiu?

14. UŽBAIK MINTĮ

Rima Rekelkienė

Mažeikių „Gabijos“ gimnazijos muzikos mokytoja metodininkė

Metodas gali būti taikomas dirbant su aukštesniųjų klasių mokiniais. *Metodo tikslas* – patikrinti mokinių žinias.

Mokiniai atidžiai klausosi mokytojo sakomos frazės, kurią turi užbaigti (arba papildyti), užrašydami žodį ar žodžių junginį. Tai greitas būdas įvertinti mokinių žinias, apibendrinant vieną ar kitą temą. Pratęšę 10 teiginių (arba įrašę tinkamas sąvokas), suolo draugai pasikeičia sąsiuviniais ir vertina vienas kitą. Mokytoja dar kartą skaito frazės pradžią, mokiniai pasako jos pabaigą ar įrašytą žodį. Taip pat tikrinamos įgytos žinios, suskaičiuojami teisingi atsakymai, rašomi vertinimai / įsivertinimai.

Teiginių pavyzdžiai:

Visapusiškai tobula, meninės vertės neprarandanti muzika – tai

XVIII a. antrosios pusės ir XIX a. pradžios muzika – tai

Šiuo laikotarpiu kūrė trys kompozitoriai

Kompozitorius, sukūręs per 100 simfonijų, – tai

Klasikinė simfonija yra dalių.

Žanras, sandara panašus į simfoniją, – tai

„Mėnesienos sonatos“ autorius

Saldainis, mergaitės vardas ir instrumentinis muzikos kūrinys

VERTINIMAS / ĮSIVERTINIMAS ATLIKUS PRAKTINES UŽDUOTIS

15. ATLIKIMO VERTINIMAS NAUDOJANT KOKYBĖS SKALES

Eirimas Velička

Vilniaus Šeškinės pradinės mokyklos muzikos mokytojas metodininkas

LMTA dėstytojas

Metodas gali būti taikomas 5–12 klasėse. *Metodo tikslai:* 1) suteikti daugiau objektyvumo muzikos kūrinio atlikimo kokybei įvertinti; 2) mokyti objektyviai įvertinti klasės draugo ir / ar savo paties atlikimą, remiantis iš anksto apibrėžtais kriterijais.

Muzikos kūrinio atlikimo kokybės vertinimą labai palengvina vertinimo skalės. Jos sukonkretina vertinimo objektą, nusako vertinimo kriterijus ir kokybės požymius. Vertinimas tampa motyvuotas, išvengiama subjektyvumo ir absurdiškų, muzikinio ugdymo turinio neatitinkančių formuluočių (kaip antai, „už aktyvų dalyvavimą“ ar „už gerą elgesį muzikos pamokoje“ ir pan.). Dainos ar instrumentinio kūrinio atlikimo kokybė gali būti vertinama pagal du pasirinktus požymius (pvz., intonavimo tikslumas; ritmo tikslumas); kiekvienas jų graduojamas kokybės požymius aprašant penkiabale skale. Galutinai vertinant požymių įverčiai

sumuojami (pvz., $5 + 4 = 9$). Jei sumuojama daugiau negu du požymiai, galutinis įvertis perskaičiuojamas dešimtbale skale ir suapvalinamas (pvz., $(5 + 5 + 4) \cdot 2 : 3 = 9,33 \approx 9$).

Kiekvieną skalę sudaro: (1) pavadinimas, apibrėžiantis tikslų vertinimo objektą (pvz., dainavimo intonacinė kokybė; dainavimo ritminis tikslumas); (2) užduotį apibūdinanti antraštė – „kepurė“ (t. y. nebaigtas sakiny, pasibaigiantis daugtaškiu); (3) penki skirtingi kokybės laipsnio nusakymai (t. y. penkios galimos sakinio pabaigos, nusakančios atlikimo kokybės laipsnį).

Vertinimo skalių pavyzdžiai

<i>Dainavimo intonacinės kokybės vertinimas</i>	
Mokinys iš klausos išmoktą dainos melodiją padainavo ...	5 ... tiksliai intonuodamas. 4 ... beveik tiksliai intonuodamas, pasitaikė nedidelių intonavimo netikslumų. 3 ... išlaikydamas dermę ir melodijos kryptį, tačiau buvo didelių intonavimo netikslumų. 2 ... tačiau melodija tapo beveik neatpažįstama. 1 ... beveik deklamuodamas, melodija tapo visai neatpažįstama.

<i>Dainavimo ritminės kokybės vertinimas</i>	
Mokinys iš klausos išmoktą dainos melodiją padainavo ...	5 ... ritmiškai, išlaikydamas pastovų tempą, jausdamas metrą. 4 ... nuosekliu tempu, aiškiu metru, pasitaikė nedidelių ritmo netikslumų. 3 ... padarydamas keletą ritmo klaidų, tačiau išlaikydamas bendrą ritminį pulsą. 2 ... darydamas daug ritmo klaidų. 1 ... netolygiu tempu, neatpažįstamu metru, klysdamas per visą kūrinį.

<i>Grojimo iš natų melodijos kokybės vertinimas</i>	
Mokinys iš natų melodiją pagrojo...	5 ... tiksliai atkurdamas natomis užrašytą melodijos piešinį. 4 ... gana tiksliai, pasitaikė netikslų natų. 3 ... išlaikydamas bendrą melodijos piešinį, tačiau buvo didelių netikslumų. 2 ... nuo pradžios iki galo, tačiau melodija tapo beveik neatpažįstama. 1 ... labai netiksliai, melodija tapo visai neatpažįstama.

<i>Grojimo ritminės kokybės vertinimas</i>	
Mokinys iš natų kūrinį pagrojo...	5 ... ritmiškai, išlaikydamas pastovų tempą, jausdamas metrą. 4 ... nuosekliu tempu, aiškiu metru, pasitaikė nedidelių ritmo netikslumų. 3 ... padarydamas keletą ritmo klaidų, tačiau išlaikydamas bendrą ritminį pulsą. 2 ... darydamas daug ritmo klaidų. 1 ... netolygiu tempu, neatpažįstamu metru, klysdamas per visą kūrinį.

16. DVI ŽVAIGŽDĖS

Ingrida Bertulienė

Klaipėdos Vydūno gimnazijos mokytoja ekspertė

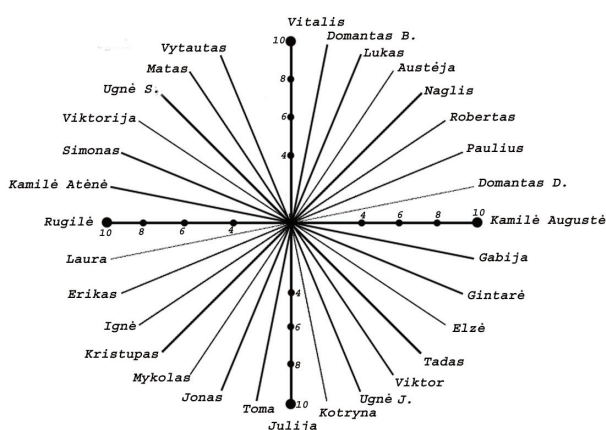
Metodas gali būti taikomas dirbant su vidurinio ir vyresniojo amžiaus mokiniais. Rekomenduojama taikyti atlikus praktines ar kūrybines užduotis. Mokytojas taip pat vertina mokinius ir turi galimybę palyginti savo ir mokinių vertinimus. *Metodo tikslas* – skatinti mokinius įsivertinti pagal išskirtus kriterijus.

Metodas gali būti taikomas atliekant tiek grupines, tiek ir individualias užduotis. Prieš jas atliekant, būtina kartu su mokiniais nusistatyti / supažindinti ir aptarti užduočių atlikimo vertinimo kriterijus. Atlikę

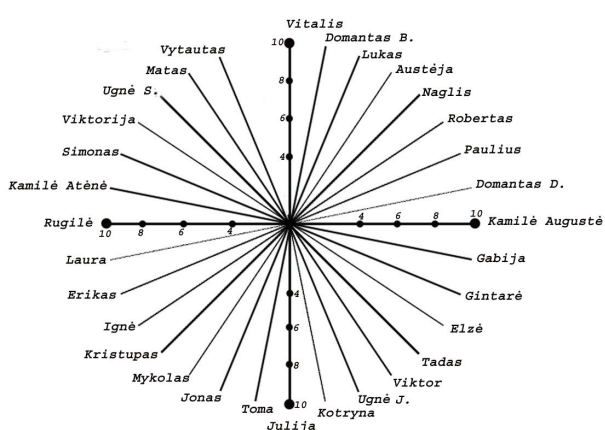
užduotis, mokiniai savo veiklą įsivertina ant lapo nubraižytos žvaigždės ašyse. Kiekvienai ašiai priskirti klasės mokinių vardai ir išdėstymas balais (nuo 4 iki 10). Mokinys susiranda savo ašį ir įsivertina padėdamas tašką (pavyzdžiui, ties skaičiumi 10). Taškai sujungiami ir išryškėja klasės žvaigždės. Metodas vaizdžiai parodo bendrą klasės lygį (žvaigždė didelė ar maža, tolygi ar „karpyta“), sudaro galimybę mokytojui palyginti vertinimus su mokinių įsivertinimais. Įsivertinimo / vertinimo rezultatai aptariami, numatomos žvaigždžių „auginimo“ galimybės. Per metus po praktinių ar kūrybinių užduočių taikant tą patį metodą, žvaigždės dedamos į aplanką arba klijuojamos atskirame lape. Taip galima stebėti klasės kaip grupės ir individualią mokinių pažangą.

Vertinimo pavydžiai

Mokytojos vertinimai

Mokinių įsivertinimai

17. ĮVERTINK DRAUGĄ

Rūta Girdzijauskienė

Klaipėdos Vydūno gimnazijos muzikos mokytoja ekspertė

Klaipėdos universiteto profesorė

Metodas gali būti taikomas visose amžiaus grupėse mokiniams atlikus rašytines užduotis. *Metodo tikslas* – skatinti vertinti draugų darbą teikiant pastabas, siūlymus, patarimus. Ugdyti mokinių vertinimo gebėjimus taikant vertinimo kriterijus ir tinkamą sąvokų vartojimą.

Atlikus rašytinę užduotį, sąsiuviniai / pratybos / užduočių lapai pateikiami vertinti klasės draugui. Patogu apsikeisti su tame pačiame suole sėdinčiu bendraklasiu, tačiau galimi ir kitokie apsikeitimo variantai. Draugas patikrina darbą ir pateikia pastabų, siūlymų, komentarų. Vertinimas gali būti dviejų tipų:

- Kai užduotis turi aiškius atlikimo kriterijus (pvz., suskirstyti ritmo pratimą taktais), turėtų būti pateikiamas teisingas atsakymo variantas. Tuomet vertintojas pagal pateiktą pavyzdį skaičiuoja padarytas klaidas, gali teikti siūlymus ar pagyrimus už atlikimo kruopštumą. Šiam tipui priskiriami ir uždaru klausimų testai.
- Kai užduotis kūrybinio pobūdžio (pvz., parašyti nuomonę apie klausytą kūrinį), pateikiami komentarai, siūlymai, pastabos atitinkamai pagal užduoties tikslus. Pavyzdžiui, išklausę muziką, apibūdinkite kūrinio žanrą ir naudotas muzikos išraiškos priemones, išsakykite asmeninį kūrinio vertinimą.

Abiem atvejais skatintinas mokinių gebėjimas ne tik įvardyti teisingų / neteisingų atsakymų skaičių, bet ir išsakyti savo nuomonę / vertinimus. Taip plėtojamas mokinių sąvokų žodynas, muzikinis raštingumas,

gebėjimas tikslai įvardyti tai, ką pastebėjo. Ypač vyresnio amžiaus mokinių reikėtų prašyti tikslingiau ir taisyklingiau vartoti sąvokas. Mokytojas, skaitydamas mokinių komentarus, turi galimybę patikslinti kalbą, pasiūlyti geresnę, taiklesnę formuluotę. Jaunesniojo mokyklinio amžiaus vaikai mėgsta ir ką nors nupiešti.

Vertinimo pavydžiai. Mokinių pateikti vertinimai – atlikto testo: „Nepadaryta nė viena klaida. Puikiai atlikai darbą, šaunuolis“, „Sveikinu, klaidų nėra. Tačiau galėtum rašyti tvarkingiau“; kūrinio apibūdinimo: „Kūrinį apibūdina tinkamai: apibūdinta muzikos nuotaika, grojantys instrumentai, melodija ir ritmas. Tačiau savo asmeninės nuomonės apie jį neišsakei“, „Buvo labai įdomu skaityti. Pateikei daug informacijos apie kūrinio žanrą ir sukūrimo istoriją. Tačiau labiausiai patiko tavo asmeninė nuomonė. Šaunuolė“; kūrybinio darbo: „Puikiai padirbėta. Pradžią aiški ir sklandi, tačiau pabaiga turėtų būti labiau apgalvota“, „Sukurta tvarkingai. Linkiu, kad kitas darbas būtų įdomesnis, originalesnis.“

18. SKAMBANTIS AŠTUONKOJIS

Skaidrė Žemaitienė

Kauno „Vyturio“ gimnazijos muzikos mokytoja metodininkė

Metodas taikomas dirbant su įvairaus amžiaus mokiniais ir atliekant muzikos klausymo, apibūdinimo ir vertinimo užduotis. *Metodo tikslas* – įvertinti muzikos klausymo užduoties atlikimo metu įgytas / pritaikytas žinias.

Lentoje mokiniai mato plakatą, kuriame nupieštas aštuonkojis. Kiekvienas mokinys gauna sumažintą aštuonkojo variantą. Aštuoni aštuonkojo „čiuptuvai“ turi pavadinimus:

- Do, C1 – Autorius / kompozitorius
- Re, D – Dainos / kūrinio pavadinimas
- Mi, E – Dinamika
- Fa, F – Dermė
- Sol, G – Tempas
- La, A – Žanras
- Si, H – Epoque, amžius
- Do2, C2 – Kaip aš jaučiausi / jaučiuosi?

Mokiniai ne tik išsamiai apibūdina muzikos kūrinį / dainą, bet ir pakartoja natas, raidinius natų pavadinimus. Taikant šį metodą, apibūdinami įvairūs muzikos kūrinio aspektai. Mokytojas vertina mokinio žinias, nustato, kas jam žinoma, ką reikėtų pakartoti. Jei užduotis atliekama žodžiu, mokinys apibūdina muzikos kūrinį pagal lentoje pateiktą schemą. Jei raštu, ugdytiniai apibūdina klausomą kūrinį pagal pateiktus nurodymus sąsiuvinyje / lapuose / mažajame aštuonkojo variante.

19. SPALVOTOS KORTELĖS

Skaidrė Žemaitienė

Kauno „Vyturio“ gimnazijos muzikos mokytoja metodininkė

Metodas taikomas pradinių klasių mokiniams atliekant muzikos klausymo užduotis. *Metodo tikslas* – gauti grįžtamąją informaciją apie mokinių įgytas žinias ir jų taikymo kokybę.

Parengiami keli raudonų ir geltonų kortelių porų komplektai. Kiekvienoje iš kortelių porų užrašoma muzikinė sąvoka ir jos antonimas: solo – choras, mažoras – minoras, greitas – lėtas, ilgas – trumpas, aukštas – žemas, garsus – tylus. Kortelės gali būti papuoštos natomis, muzikiniais paveikslėliais.

Susipažinę su tema, ją išsiaiškinę ir išklausę muzikos kūrinį, ugdytiniai prašomi pakelti atitinkamą kortelę. Pavyzdžiui, nustato, ar dainuoja vienas atlikėjas (solo), ar choras. Jei dainuoja solo, mokiniai kelia geltoną kortelę, jei choras, – raudoną. Vienu metu kortelės kelia visi klasės mokiniai.

Vertindamas šiuo metodu, mokytojas mato, ar mokiniai suprato temą, ar įsiminė naujas sąvokas, kokios pagalbos ir kuriam ugdytiniui reikia. Jei yra nemažai klystančių mokinių, skiriama laiko pakartoti, temai įtvirtinti. Metodą galima taikyti ir mokiniui įsivertinti – po aptarimo mokinys suskaičiuoja, kiek padarė klaidų, įsivertina save įsivertinimo aplanke.

20. MUZIKOS KRITIKAS

Nijolė Franckevičienė

Kauno „Vyturio“ gimnazijos muzikos mokytoja metodininkė

Šis metodas taikytinas dirbant su 5–8 klasių mokiniais muzikos pamokose, vertinant dainavimo ar instrumentinio muzikavimo užduotis. *Metodo tikslas* – ugdyti gebėjimą vertinti klasės draugų individualų ar ansamblinį muzikavimą pagal išskirtus vertinimo kriterijus.

Muzikos kritikai gali būti tie klasės draugai, kurie vertinimo metu nemuzikuoja. Tokio amžiaus tarpsnio ugdytiniai ypač kritiškai aplinkiniams ir patys sau. Taikant šį metodą pastebėta, kad muzikos kritiko (klasės draugo) nuomonę noriai priima bendraklasiai. Taip muzikos kūrinio atlikimas skatina aktyviai klausyti, vertinti ir išsakyti savo nuomonę, pastabas.

Prieš taikant šį metodą, būtina aptarti muzikos kritikų darbo specifiką, kaip jie turės vertinti draugų atliktą dainą ar instrumentinį kūrinį. Muzikos mokytojas pateikia konkrečius vertinimo kriterijus, į kuriuos ir turės atsižvelgti vertintojai. Vertinant klasės draugų pasirodymą, būtina vartoti su muzikavimu susijusius terminus. Taip kaupiamas muzikinių terminų „bankas“ (pvz., dinamikos, tempo, ritmo, melodijos apibūdinimo terminai).

Muzikos kritikai pasisako tik išklausę atliktą dainą ar instrumentinį kūrinį. Pastabas ir pasiūlymus, kaip galima būtų patobulinti dainą / instrumentinį kūrinį, jie turi užsirašyti į muzikos sąsiuvinius. Vertinimo ekspertai pradeda vertinti charakterizuodami labiausiai pavykusius momentus, vėliau pateikiamos kritiškos pastabos. Komentarai ir siūlymai turi būti konkretūs, mandagūs, korektiški ir neįžeidūs. Komentario pabaigoje pasiūlomas pažymys ir paklausama, ar muzikavęs klasės draugas sutinka su įvertinimu. Jei su vertinimu nesutinkama, muzikos mokytojas įsiterpia į diskusiją, neprikišamai pakartoja muzikinius terminus, papildoma mokinių turimą muzikinį žodyną.

Muzikos kritikai, išsakydami savo pastabas, plečia muzikinių terminų žodyną, pratinasi tikslingai taikyti muzikines sąvokas. Muzikavę mokiniai mokosi išklausti vertinimus, skatinami į juos atsižvelgti kitą kartą grodami / dainuodami, pratinami diskutuoti su vertintojais.

Užfiksuoti mokinių pateikti vertinimai:

- Man patiko dainos emocija, ją perteikė puikiai.
- Melodinių ir ritminių klaidų dainuojant / grojant kūrinį nebuvo, todėl vertinu puikiai!
- Buvo labai įdomu stebėti jūsų atliekamą dainą, tačiau nelabai perteikėte dainos dinamiką ir tempą. Norėjosi, kad dainos pabaigoje būtų labiau juntama *diminuendo* ir *rittenuto*.
- Pastebėjau, kad visa dainavusi grupelė puikiai mokėjote tekstą, išskyrus Justiną. Jis pamiršo antro posmo pradžios tekstą, todėl patylėjo.
- Grojant kūrinį „Štai esu čia“ fleitomis, pastebėjau, kad Arminas ne taip pagrojo fa diežą, tačiau kartodamas šią klaidą ištaisė. Šaunuolis!
- Nesutinki su mano nuomone?! Tai teisingai pagrok dešimtame takte antros oktavos re, tada savo nuomonę pakeisiu ir būtinai pagirsiu!

- Viskas neblogai, jūsų grupės grojimą ritminėmis lazdelėmis vertinu labai gerai, t. y. 9 balais. Kodėl? Nes pradėjote nevieningai. Gerai, kad nesutrikote, ir antras kartas buvo puikus. (Muzikos mokytoja pasiūlė įvertinti 10-uku, nes antrą kartą ritmas buvo atliktas puikiai. Muzikos kritikas su aukštesniu vertinimo pasiūlymu sutiko, tuo ypač džiaugėsi ritminėmis lazdelėmis groję mokiniai.)
- Aš jus sveikinu puikiai padainavus dainą „Mikės guzas“. Tik nepamirškite, kad reikia dainuoti nesusikausčius ir su šypsena. Juk dainuojate apie linksmą, net pasiutusį berniuką!

21. KLAUSYTŲ KŪRINIŲ INTERPRETACIJŲ VERTINIMAS

Arvydas Girdzijauskas

Klaipėdos Vyduo gimnazijos muzikos mokytojas ekspertas

Klaipėdos universiteto lektorius

Metodas gali būti taikomas 9–12 klasėse. *Metodo tikslai*: 1) išmokyti mokinius suprasti ir analizuoti muzikos interpretavimo kokybę; 2) įgalinti mokinius pačius vertinti savo ar draugų interpretacijas.

Aukštesniųjų klasių mokiniai mokosi išsamiai ir pagrįstai interpretuoti klausomą muziką, t. y. ją vertinti, aiškinti, analizuoti. Interpretacijų rašymas pagal iš anksto numatytus reikalavimus priartina muzikos kūrinų analizę prie literatūros kūrinų interpretavimo, plačiai taikomo literatūros pamokose. Tai gali pakelti muzikinių veiklų ir muzikos pamokų autoritetą tarp mokinių ir mokyklos bendruomenės, be to, suteikia gana daug galimybių tarpdalykinei integracijai (vertinimo, temų, stilių analizės, projektų ir kt. lygmenimis).

Interpretacijas mokiniams siūloma rašyti pagal iš anksto aptartą schemą: 1) kūrinio sukūrimo konteksto apibūdinimas; 2) pirminės kūrinio prasmės, t. y. tiesiogiai girdimos garsinės medžiagos, analizė, apibūdinant muzikinę kalbą ir išraiškos priemones; 3) asociacijų, vaizdinių, sąsajų su asmenine patirtimi paieška; 4) giluminės kūrinio prasmės (potekstės) generavimas, trečiame punkte rastų asociacijų ir sąsajų sujungimas į rišlų naratyvą (plačiau: A. Girdzijauskas, *Muzikos klausymo metodai*, 2012). Tokios interpretacijos paprastai nerašomos dažnai, joms reikia atitinkamai pasiręgti, įgusti sklandžiai reikšti mintis. Tai nėra paprasta, todėl ir vertinimas gana komplikotas. Geriausiai pavyksta tuomet, kai mokiniai iš anksto žino vertinimo kriterijus ir jau rašydami interpretaciją jais remiasi.

Vertinimo kriterijai kiekvienu konkrečiu atveju gali skirtis atsižvelgiant į tai, kas akcentuojama užduotyje: muzikinės kalbos ar kultūrinio konteksto aprašymo išsamumas, o gal asociacijų vaizdingumas ir gausumas arba giluminės prasmės pagrįstumas, gal šiuolaikiškumas? Taigi mokytojas, ruošdamasis šiai užduočiai, turi iš anksto apgalvoti vertinimo kriterijus ir juos išsamiai aptarti su mokiniais. Gana universalūs vertinimo kriterijai galėtų būti tokie:

- interpretacijos struktūros išlaikymo, užduoties atlikimo tikslumas;
- interpretacijos dalių išskleidimo išsamumas, detalumas;
- asociacijų, įžvalgų vaizdingumas, originalumas, sąsajų su asmenine patirtimi gausumas;
- kalbos, minčių dėstymo rišlumas, sklandumas;
- giluminės prasmės pagrįstumas, aktualumas.

Pateikti 5 kriterijai. Jei kiekvienas iš jų vertinamas nuo 0 iki 2 balų, mokinys iš viso gali gauti 10 balų. Jei vertinimas žemesnis, nesunku pagrįsti ir išsiaiškinti, kodėl jis toks, kokias interpretacijos dalis reikia tobulinti, į ką atkreipti dėmesį.

Šis vertinimo metodas turi padėti mokiniams vertinti savo ir kitų interpretacijas. Norėtusi dar kartą pabrėžti, kad pateikti kriterijai tik orientaciniai, mokytojas juos gali keisti pagal užduoties pobūdį, keliamus klasei uždavinius ir t. t. Nuosekliai taikomas, šis metodas duoda gražių kūrybinių rezultatų, suteikia nemažai kūrybinio džiaugsmo ir prasmingų atradimų.

22. KŪRYBINIŲ DARBŲ VERTINIMAS

Rūta Girdzijauskienė

Klaipėdos Vydūno gimnazijos muzikos mokytoja ekspertė

Klaipėdos universiteto profesorė

Metodas taikomas dirbant su įvairaus amžiaus mokiniais, vertinant / įsivertinant muzikinės kūrybos darbus. *Metodo tikslas* – skatinti mokinius kurti pagal konkrečius reikalavimus ir jais remiantis vertinti (įsivertinti) muzikinės kūrybos darbus.

Vienas iš muzikinės kūrybos darbų tipologizavimo būdų yra kūrybą grupuoti taip: saviraišką skatinanti kūryba ir kūryba pagal reikalavimus. Pirmuoju atveju mokiniams nenurodoma, ką ir kaip jie turėtų kurti. Antruoju atveju dėmesys kreipiamas į turimų žinių bei gebėjimų taikymą, atliekant kūrybines užduotis. Pirstatomas metodas reprezentuoja antrąjį kūrybos tipą.

Laikomasi nuostatos, kad kūrybinės užduotys turėtų būti siejamos su mokinių įgytomis žiniomis ir gebėjimais. Pavyzdžiui: *sukurkite ir užrašykite 4 taktų ritminį pratimą trijų ketvirtinių metre, naudodami visas jums žinomas ritmines natų vertes ir pauzes. Atlikite pratimą, naudodami skambiuosius judesius.*

Šiuo atveju vertinama žinių taikymo lygis ir kūrybinio sumanymo įgyvendinimo kokybė pagal šiuos kriterijus:

- tinkamai užrašytas ritmas $\frac{3}{4}$ metru (2 balai – klaidų nepadaryta, 1 balas – padarytos 1 ar 2 klaidos, 0 balų – padaryta daugiau nei 2 klaidos);
- naudotos visos žinomos natos ir pauzės (2 balai – naudotos visos natos / pauzės, 1 balas – nenaudota 1 ar 2 natos / pauzės, 0 balų – nenaudota daugiau kaip 2 natos / pauzės);
- atlikimo sklandumas (2 balai – ritmas atliekamas tiksliai ir išlaikant pulsą, 1 balas – padarytos 1 ar 2 atlikimo klaidos, 0 balų – padarytos daugiau nei 2 atlikimo klaidos);
- atlikimo savitumas (2 balai – ritmas atliekamas išraiškingai, išradingai naudoti skambieji judesiai, 1 balas – ritmas atliekamas išraiškingai, tačiau įprastu, mokiniams gerai žinomu būdu, 0 balų – ritmas atliekamas neišraiškingai, mokiniams įprastu būdu).

Atsižvelgiant į klasę ir pamokos temą, iš minėtų kriterijų gali būti pasirinkti tik du ar trys. Tokia pati užduotis gali būti atliekama ir keletą pamokų, kaskart didinant kriterijų skaičių ar juos įvairuojant, t. y. vieną kartą daugiau dėmesio skiriant atlikimo savitumui, kitą kartą – užrašymo tikslumui. Kriterijų skaičius gali būti papildytas. Pavyzdžiui, vertinamas naudotų skambiųjų judesių skaičius, darbo grupėje (jei kuriama kartu su kitais) – darnumas. Reikalavimų, o kartu ir vertinimo kriterijų, gali būti įvairių, tačiau jų skaičius turėtų būti ne didesnis nei keturi penki.

23. MOKINIŲ KŪRYBOS (ĮSI)VERTINIMAS

Vida Auglienė

Klaipėdos „Vėtrungės“ gimnazijos muzikos mokytoja ekspertė

Metodas taikomas mokiniams sukūrus ir atlikus kompoziciją. Šiuo atveju kompozicijos kūrimas derinamas su muzikos klausymosi veikla, t. y. siekiama muzikos klausymosi metu kilusias mintis ir idėjas ne tik išsakyti, bet ir perteikti komponuojant muzikines kompozicijas ritminiais instrumentais. *Metodo tikslas* – ugdyti mokinių gebėjimą pagal nurodytus kriterijus vertinti savo ir / ar bendraklasių sukurtą kompoziciją.

Klausydami ir vertindami įvairių kompozitorių sukurtus, skirtingoms muzikos epochoms priklausančius kūrinius, mokiniai dalyvauja aptarimo diskusijose, pokalbiuose (kartais rašomi rašiniai). Muzikinių kompozicijų kūrimas ritminiais instrumentais – dar viena galimybė įgalinti mokinius išsakyti kilusias mintis, idėjas, muzikos klausymo metu patirtas emocijas.

Kaip veikia šis metodas? Pavyzdžiui, išklausius ir aptarus M. K. Čiurlionio simfoninę kūrybą (simfoninės poemos „Jūra“, „Miške“), mokiniai skatinami svarstyti, kokia turėtų būti miško muzika (pavyzdžiui, perteikianti tyliai šlamančių lapų ar audros draskomo miško nuotaiką). Toks muzikinių kompozicijų aptarimas padeda apgalvoti grojimo būdus, parinkti atlikimo štrichus, pritaikyti dinaminis niuansus, atidžiau rinktis muzikavimui skirtus instrumentus.

Kompozicijų kūrybai klasė skirstoma į dvi ar tris grupes. Sukūrę ir atlikę kompoziciją, mokiniai pagal pateiktus kriterijus aptaria, vertina savo ar draugų kūrybinius darbus, išvelgia ir išsako teigiamus arba neigiamus kūrybos rezultatų aspektus.

Kompozicijų vertinimo kriterijai

Eil. Nr.	Kompozicijų vertinimo kriterijai	Paaiškinimai
1.	Idėjos originalumas	Įdomiai, savitai sugalvota ir pateikta idėja.
2.	Kompozicijos pavadinimas	Kūrinio idėja atitinka kūrinio pavadinimą.
3.	Ritminių instrumentų parinkimas	Tikslingai pasirinkti ritminiai instrumentai, tinkamai naudoti jų tembrai.
5.	Kompozicijos atlikimas	Kompozicija atlikta ritmiškai, išlaikytas tempas, grota subtiliai ir profesionaliai.
6.	Sceninė kultūra	Mandagumas, susikaupimas atlikimo metu. Pagarbi laikysena kūrinio pradžioje ir pabaigoje.

Mokiniai teigia: „Įdomu išgirsti draugų kūrybą, o paskui vertinti ir išsakyti nuomonę. Ypač kai į ją įsiklausoma, o kitą kartą jau matai, kad klaida ir ištaisyta.“ Mokiniai kompozicijas vertina atsakingai, jų pasiūlymai, pastabos ar komentarai būna labai taiklūs: „Būgnu galėjai garsiau imituoti audrą“, „Grojai neritmiškai, todėl visa kompozicija sugriuvo“, „Šauniai pritaikė instrumentą „lietučių“ lapų šnarėjimui perteikti“.

24. DU VIENAME

Rima Rekelvienė

Mažeikių „Gabijos“ gimnazijos muzikos mokytoja metodininkė

Metodas gali būti taikomas dirbant su aukštesniųjų klasių mokiniais. *Metodo tikslas* – skatinti mokinius analizuoti ir argumentuotai vertinti savo ir klasės draugų darbą pagal išskirtus kriterijus.

Veikla vykdoma grupėje. Vienai grupei pristatant savo darbą, kiti mokiniai (vertintojai) atidžiai klausosi, pasižymi pastabas, kilusius klausimus. Pristačius darbą, vertintojai pateikia klausimus, išsako pastabas ir pagyrimus, aptaria pristatymą pagal išskirtus kriterijus. Kriterijai parenkami kaskart kitokie, atitinkamai pristatymo temai ir pobūdžiui. Pavyzdžiui:

- pristatymo informatyvumas, žodyno turtingumas, pristatymo kultūra, gebėjimas atsakyti į klausimus, tikslingai išnaudotas laikas;
- temos plėtojimas, pateikties estetiškumas, įgyvendinimo kūrybiškumas, naudotų literatūros šaltinių gausa.

Pagal tuos pačius kriterijus grupė įsivertina savo darbą. Taip pat gali būti įsivertinamas projekto rengimo procesas. Pavyzdžiui, informacijos rinkimo procesas, darbo atlikimas laiku, nario atsakomybė grupėje.

Vertinimo pavyzdžiai. Projekto tema: „Kalendorinių švenčių papročiai“. Kiekviena grupė burtų būdu traukė metų laiką ir pagal iš anksto pateiktus klausimus bei kriterijus ruošė pristatymą. Grupės mokiniai pasiskirstė užduotimis. Šis metodas puikus tuo, kad kiekviena grupė gilinasi tik į vieną metų ciklą, o pristatymo metu visi mokiniai gauna žinių apie visus keturis metų laikus, jų šventes ir papročius.

Mokinių pateikti komentarai, klausimai išklausius pristatymą: „Mokiniai pristatymo metu skaitė iš lapelių“, „Ar rugsėjo 1-oji – agrarinė šventė?“, „Pristatymas įdomus – dera vaizdas, informacija ir muzika“, „Atmestinais paruoštas pristatymas“.

25. VERTINIMO LENTELĖ

Ingrida Bertulienė

Klaipėdos Vydūno gimnazijos muzikos mokytoja ekspertė

Metodas taikomas dirbant su aukštesniųjų klasių mokiniais. Vertinamas grupinis ilgalaikis tyrimas. *Metodo tikslas* – visapusiškai įvertinti grupių atliktus tiriamuosius darbus.

Prieš pradėdant tyrimą, išskiriami baigiamojo darbo vertinimo turinys ir kriterijai bei pristatomas grupės vertinimo protokolas. Priklausomai nuo tyrimo pobūdžio, numatoma, kas bus vertinama, kiek balų galima gauti už vieną ar kitą užduotį. Tiriamasis darbas atliekamas grupėse (patirtis rodo, kad patogiausia, kai klasė dalijasi į tris grupes, kiekviena grupė pildo po du vertinimo protokolus), grupės vertina viena kitos pristatomuosius darbus. Grupių vertinimo protokole labai svarbi argumentų skiltis.

Tokius pačius kiekvienos grupės vertinimo protokolus užpildo ir mokytojas. Protokolams aptarti patartina skirti visą pamoką: išklausti draugų ir mokytojo vertinimus, komentarus, siūlymus. Grupių ir mokytojo vertinimo balų vidurkis „verčiamas“ pažymiu. Pažymys dauginamas iš grupės narių skaičiaus, taip gaunant pažymių sumą visiems grupės nariams. Bendrą pažymių sumą dalintis grupėje yra nemaža būdų: pyrago dalijimas, tikslus darbų fiksavimas, matematinis pasidalijimas ir pan. Pateikus konkrečius vertinimus, mokiniams siūloma užpildyti refleksijos lentelę.

Taikant šį metodą, vertinamas grupės darbas. Vertinant pavienius mokinius, būtina mokytojo konsultacija, patarimas.

Vertinimo pavydžiai

8 klasės mokinių rengti projektai tema „Lietuvių liaudies dainos: teorija ir praktika“.

Vertinimo turinys ir kriterijai: *medžiagos pristatymas* (iš viso 10 taškų): segtuvas (3 taškai), pristatymas žodžiu (3 taškai), pateikimo estetiškumas (2 taškai), naudoti informacijos šaltiniai (1 taškas), atlikimo kūrybiškumas (1 taškas); *praktinė užduotis* (iš viso 10 taškų): naudoti autentiški pavyzdžiai (5 taškai), pateikta šiuolaikinė interpretacija (5 taškai); *klausimų generavimas ir atsakymai į kitos grupės klausimus* (iš viso 5 taškai).

Kiekviena grupė gali surinkti daugiausia 25 taškus. Balų atitiktis pažymiui: 23–25 (dešimt), 20–22 (devyni), 17–19 (aštuoni), 14–16 (septyni) ir t. t.

Grupės vertinimo protokolas (vienos mokinių grupės)

Vertinimo kriterijus	Taškai	Argumentai
Segtuvas	2	Informacija pateikta logiškai, nuosekliai. Kiekvienoje pastraipoje nagrinėta ne vien tradicijos, bet ir muzikinė informacija. Tačiau yra įvelta klaidų, neatitinka raštvedybos taisyklių.
Pristatymas žodžiu	2,5	Labai gerai, kad pasisakė visi grupės nariai, informacija iliustruota dainomis. Kai kurių kalbėjusiųjų tekstas buvo nerišlus.
Estetinis pateikimas	2	Viskas atrodė apgalvota, estetiška.
Naudoti šaltiniai	0,5	Naudoti tik du šaltiniai, tarėmės, kad bus bent trys.
Kūrybiškumas	0,5	Patiko senovinės nuotraukos skaidrėse, pačių tapyti vyro ir moters paveiksiai tapo idėjine ašimi, tačiau buvo galima kūrybiškiau pristatyti informaciją.
Autentiški pavyzdžiai	5	Puiku. Paprasta, nuoširdu. Buvo labai gera klausyti.
Šiuolaikinė interpretacija	3	Aranžuotė nesudėtinga, trūko dainos plėtotės, harmonijos, kartais dingdavo melodija ir užgoždavo ritmas. Tačiau labai artistiška.
Klausimai ir atsakymai	5	Į visus klausimus atsakė ir jų užduoti klausimai buvo įdomūs.

Grupė pagal kitų dviejų grupių ir mokytojo vertinimo protokolus surinko 22 balus, tai yra bendras grupės pažymys – devyni. Grupėje dirbo 8 mokiniai, jų suminis vertinimas – 72. Bendru sutarimu grupė nusprendė, kad trys mokiniai vertinami 10, du mokiniai gauna 9, o kiti trys – 8.

Mokinių refleksija (galima atlikti grupėje arba individualiai)

<p><i>Ką sužinojau, kuo ši veikla buvo naudinga?</i></p> <p>Daug sužinojome apie liaudies muziką, išmokome naujų dainų. Konkrečių darbų sąrašas (kiekvieno asmeninis indėlis) privertė dirbti atsakingai. Buvo įdomu dirbti grupėje. Taip ir lengviau, ir dar gali su draugais pabendrauti.</p>	<p><i>Ką daryčiau kitaip?</i></p> <p>Kitaip planuotume laiką, kruopščiau atrinktume informaciją, daugiau dėmesio skirtume pačiam tekstui.</p>
<p><i>Kas patiko, pavyko?</i></p> <p>Pavyko sukurti dainos aranžuotę, paruošti informatyvų pristatymo tekstą, išsirinkti gražias, įdomias autentiškas dainas. Manome, kad atviroje pamokoje buvo įdomu visiems: ir mums, ir pamokoje buvusiems mokytojams. Sulaukėme daug plojimų.</p>	<p><i>Ko pasimokiau iš kitų?</i></p> <p>Sužinojome naujų dalykų, ko nedaryti skaitant pranešimą. Nepasilikti per daug darbų paskutinei dienai. Išmokome parengti skaidres.</p>

Klaipėdos universiteto leidykla

MOKINIŲ MUZIKOS MOKYMOŠI
PASIEKIMŲ VERTINIMAS

Sudarytojos: Rūta Girdzijauskienė, Žydrė Jautakytė

Klaipėda, 2016

Redaktorė Romualda Nikžentaitienė
Maketuotoja Ingrida Sirvydaitė
Viršelis Vilhelmo Giedraičio

SL 1335. 2016 02 02. Apimtis 5 sąl. sp. l. Tiražas 90 egz.

Išleido ir spausdino Klaipėdos universiteto leidykla

Herkaus Manto g. 84, LT-92294 Klaipėda

Tel. (8 ~ 46) 398 891, el. paštas: leidykla@ku.lt

